

برسیاح ۶۰ ساعتده کیتسه عجیا ۴۰ کیلو مترو اوزاقلقده اولان
بر محله قاج ساعتده کیدر؟ جواب : ۱۳۴ و کسور ساعتده کیدر

۳۹۰ — اندازہ سی ۱۵ غروش اولان بر قوماشک ۱۰

مترو سی قاج غروش ایدر؟ جواب : ۲۳۰,۷۶۹ و کسور غروش.

۳۹۱ — بر خانہ بی دوشہ مک ایچون ۶۵۰۰۰ غار شو آر شونی

مربای کچه المی اقتضا ایتسه عجیا بو خانہ قاج مترو مربی کچه

الله دوشہ نه بیلور؟ جواب : ۳۱۰,۵۶ مترو مربی

۳۹۲ — عمقی ۴۵۰ سانتیمترو طولی ۳,۵ مترو و عرضی

۰,۹ مترو اولان بر حوض قاج اسکی اوقه صو آیر؟ جواب :

۱۴۰۲,۵۵۵ و کسور قیة عتیق

۳۹۳ — طولی ۱۰۰۰ و عرضی ۱۵ ذراع معماری اولان

بر جاده بی دوشہ مک ایچون ۲۵ پارمق طولنده و ۱۲ پارمق عرضنده

اولان طاشدن قاج دانه استعمال ایتلیدر و بر طاش دوشہ مصر فیله

برابر ۱,۵ غروش اولور سه بو ایش قاج غروش مصرفله

وجوده کلیر؟ . جواب ۲۸۸۰۰ طاش لازم اولوب تفریش

مصرفیله برابر ۴۳۲۰۰ غروش صرفی اقتضا ایدر .

۳۹۴ — بر دونم تار لادن آنان حبوبات ۲۸ کیله در . ۵ دونم

تار لاسی اولان بر آدم عجیا سنوی قاج کیله محصول آلیور .

و بو محصولک لیتره سی ۷,۵ غروشه صاتار سه قاج غروش آلمش

اوله جمدر ...؟ جواب : ۱۴۰ کیله محصول و ۳۸۸۵۰ غروش

المشکات

یا خود

الرتاب

فی صرف ونحو لسان العرب

صرف قسمی

محمد ذہنی

دفعه رابعه

۱۳۱۵

کتاب

کتابخانه عمومی، وزارت معارف
کتابخانه عمومی، وزارت معارف
کتابخانه عمومی، وزارت معارف
کتابخانه عمومی، وزارت معارف

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کلمات عربیہ میں تشکیل آیدن حروف معلوم اولدیغی اوزره
شویکرمی طقوز حرفدر :

ا ب ت ث ج ح خ د ذ ر ز س
ش ص ض ط ظ ع غ ف ق ک ل
م ن و ه ل ا ی

الف دیدیکمزک مسما سی « ا » در که اولده رسمی بو، ووسطده
وآخرده رسمی شو « ء » در : ادب ، تأدیب ، ابتداء .
لام الف دیدیکمز حرکت سز برالفدر که دائماً حرف مداولوب
انجق اورته ده و آخرده بولنه بیلور : الباب ، العصا کبی .
بوندن فرق ایچون آنک نامنه (همزه) دینلمشدر .
اولده بولنان همزه لر شو کلمه لرده « ال . اسم . ابن . ابنان . اثنان .
اثنتان . امرؤ . امرأة . » (موصوله) در که کندیلرینه بشقه برحرف
وصل اولندقدنه یعنی اوست طرفندن علاوه اولندقدنه انلر او قونماز .
القارعة ما القارعة . والعصر . باسمه تعالی . العروة الوثقی .
لا انفصام لها . ان امرؤ . وان امرأة . کبی .

بونلردن و آتیده او کرنيله جک دها بعض کلماتدن ماعداده
همزه ابتدائیله « مقطوعه » در که تلفظدن هیچ ساقط اولماز :
الادب . مع الادب . اسمہ احد . وامتہ وسط . ربنا أفرغ علينا صبراً .
لا اکراه فی الدین کبی .

ماده اصلیه سنده همزه بولنان کلمه یه « مهموز » تعبیر اولنور .
کلمات مهموزه نک همزه لری اوله تصادفنده اوزون یازیلور : اذان .
اذن . افق کبی .

آخرده واقع اولوبده کندندن اولکی حرف حرکت سز اولورسه
یا لکز شویله جه « ء » رسم اولنور : بدء . جزء . ملء کبی .
(ملء) برشیئک طولوسی دیمکدر .

بوایکی حالک غیریده برر حرف زائد ایله یازیلور که او حرفلر
همزه یه مرکز اولور . انلرده : واو ویاء و الف حرفلریدر . شویله که
مفتوح ایسه همزه برالف اوزرنده رسم اولنور : الرأس . البأس .
اوست طرفنده کی حرف مکسور ایسه همزه یا دندانی اوزرینه
قونیلور : الذئب . البئر . اوست طرفنده کی حرف مضموم ایسه
همزه واو اوزرنده رسم اولنور : المؤمن . الرؤیة .

همزه وسطده و آخرده کسره دن ماعدا حرکت ایله متحرک بولنورسه
ماقبلنک حرکت سی جنسندن بر حرف ایله یازیلور : المؤخر .
السؤال . سأل . بدأ . قارئ . قرأوا . یقرأون . یستهزئون کبی .
همزه مکسور اولدیغنه کوره کندی حرکت سز تبعاً یازیلور :
الرئيس . سُئِلَ . سَمِیَ کبی (سَمِیَ) اوصانندی دیمکدر .

ماقبلی ساکن اولدیغی صورتده دخی کندی حرکه سنه تابع اولمق
 غالبدر : السائل . المسائل . الاسئلة . المرأة . جزؤه . جزئه .
 ماقبلی ساکن اولمقله برابر کندیسی فتحه ایله متحرک بولندیغی
 صورتده مرکز اوله رق یازلمسی لازم کلان الفک ترک اولندیغی ده
 واردر : المسألة « یاخود » المسئلة . الهیئة « یاخود » الهیئة ، النشأة
 « یاخود » النشئة کبی .

اختصاراً الفک ترکی مشهوردر : القراءة . جزءه .

نتکیم رأوف ورؤوس کبی کلمات اختصاراً شویله : رؤف .
 رؤس . یازیله کلمشدر .

مهموزلردن ماعدارسم خطده زائد حرف یوقدر . یازیلوبده
 اوقونیمان حرف همان مهموز اتک مرکز لریله جمع واولرینک
 اوکنده کی [*] ومئاتک وسطنده کی الفدن وبرده عمردن فرق ایچون
 (عمرو) لفظنک صوکنده کی و (اولو) و (اولاء) کلمه لرینک
 وسطنده کی واودن عبارتدر .

بعض کلمات تلفظ اولندیغی صورتلردن بیله اکسک یازیلور :
 لكن . هذا . هذه . ذلك . اولئك . كذلك . الله . رجن . اله .
 هرون . اسحق . اسمعیل . ثلثة . داود . طاوس .

(*) ضربوا لم یرحوا کی نوندن وضمیر مفعولدن خالی اولان افعال جعلرینک اوکنه
 الف یازلمق قاعدهدر . لكن یضربون وماضربوه بویله دکادر . واذا ما
 غضبوا هم یفرون . انهم كانوا هم اظلم واظنی . قاعده مذکورده داخلندهدر .

بوکیلر بللندکدنصکره کلمات عربیه یی از بردن یازمقدمه هیچ
 کوجلک یوقدر که یاز دیران آدمک آغزندن چیقان حرفلر
 یازیله حق دیمکدر .

یالکز آخرده کی الفلر وتالر ایچون بللندجک برشی دها
 واردر که اوده شودر : الف ایله نهایتلنن کلمه لارک عدد حروفی
 اوچدن زیاده ایسه اوالف « ی » شکلنده یازیلور : الدعوی .
 المعنی . المصطفی کبی .

کندندن اولیا ، ویاخود کندندنصکره ضمیر اولانلر و آخرینه
 ادوات ترکیه دن بری اتصال ایدتار بوندن مستشار که انلر کندی
 شکلنده رسم اولنور : الرؤیا . الدنيا . معنهما . احدا هن . کبی .
 ادوات ترکیه اتصانه مثال : مستثنانک مستثناسی مستشار .

اوچ حرفلی کلماتده اصلی واولان الفلر الف صورتنده اصلی
 یااولانلر « ی » صورتنده رسم اولنور : القفا . الاذی .

تایله ختام بولان کلماتده وقف حالی معتبردر . کلمه وقف
 اولندیغی یعنی تلفظده مابعدندن آیریلوب طورلدیغی وقت « ه » کبی
 قالانلر شو « ه » ویاشو « ه » صورتده یازیلور : الصلاة = الصلاه .
 القائمة = القائمة . القوة = القوة . المعجزة = المعجزة . التجربة =
 التجربة .

عند الوقف تاتلفظ اولنلر شو « ت » صورتده یازیلور :
 الوقت . السکوت . الثبات . النابت . المعجزات . الصلوات .
 الاخت . البنت . کتبت . استکتبت .

وقف حاله يالكز بونلر دكل ، رسم خطده زيدا . عمراً .
 ابدأ . اصلاً . مثلاً كبي كلمات منصوبه دخي تابعدر كه عند الوقف
 بونلر الف ايله نهايتلندير لكي ايجون او الفلر رسم خطده بونلور :
 مثلاً ، ابدأ ، ايضاً ، وقتاً من الاوقات ، يوماً من الايام ، حيناً
 من الاحيان .

بركلمه ده ايكي همزه نك اجتماعنده برنجيسي مفتوح وايجنيسي
 ساكن اولديغنده ايجنيسي همزه الفه قلب اولنهرق همزه اولي
 الف ممدوده اولور : آخذ = اخذ = آداب = اداب . ايجنيسي همزه
 ساكن اولقله برابر برنجي همزه مكسور اولورسه ايجنيسي همزه
 يايه قلب اولنهرق حرف مد اولور : ايتلاف = اتلاف . برنجي
 همزه مضموم ايسه ايجنيسي همزه واوه قلب اولنهرق حرف مد
 اولور : اوتمن = اوتمن .

همزه وصل ايله ابتدا ايدن بر فلك اولنه همزه استفهاميه
 كلورسه همزه وصل خطدن دخي اسقاط اولنوب يالكز همزه
 استفهاميه تحرير وتلفظ اولنور : أفترى ؟ أستكبرت ؟ أصطفى ؟
 همزه وصلك خطدن سقوطي بر بو صورته وبرده « ابن »
 و « اسم » كلمه لرينه مخصوصدر . شويله كه :

« ابن » كلمه سي ماقبلنه صفت اولهرق ايكي علم ارسنه كيورسه
 الفسر يازيلور : محمد بن عبدالله . الحسين بن علي كبي .
 ايجانبده ينه الف ايله محمد بن عبدالله وحسين بن علي ديواوقونور .

اكر « ابن » لفظي ماقبلنه صفت دكل ده خبر واقع اولور
 الفلي يازيلور : قالوا المسيح ابن الله .
 سطر باشنه تصادف ايدرسه ينه الف يازيلور .
 « اسم » لفظنك همزه سي دخي بسمله شريفه ده مكتوب دكلدر :
 بسم الله . بخلاف نحو : باسمه تعالى .

برده حرف تعريفك همزه سي لام حرفنه ملاقي اولدقه
 خطدن ساقط اوله كلمشدر : الكتاب ، للكتاب . الكتب ، للكتب .

بعض مصطلحات

١ (ابدال) بر حرفك يرينه بشقه بر حرف كتور مكدور :
 وراثتن ارث ووهمدن تهمة كبي كه برنده همزه وبرنده تاواوه
 بدل اولمشدر . شام لفظنك دخي اصلي شأم اولوب همزه الفه
 ابدال اولمشدر . شان ايله شأن وقال ايله فال وقولدن قائل وزياده دن
 زائد وصدددن تصدى دخي بويله در .

٢ (ادغام) بر جنسدن اولان ويان يانه تصادف ايدن ايكي
 حرفك بريني ديكرينه ادخال ايدوب بريازمق وبركي اوقومقدر :
 السب . السن . التضاد . الاطباء . الائمة . امد . استمد .

حرف اوله (مدغم) وحرف ثاني يه (مدغم فيه) تعبير اولنور .

٣ (اظهار) فك ادغامدر كه بر جنسدن اولان ايكي حرفي
 يكديكرينه ادخال ايتما مكدور : السبب . الدرر . البررة .

٤ (اعلال) حروف علت تعبير اولسان واو وياه والف

حرف لرنی حذف یا خود اسکان و یا خود قلب طریقہ تغییر ایتمکدر .
(حذف) بر حرفی بسبتون یوق ایتمکدر : وهب دن «یهب»
و هبدن «هبة» . قولدن «قل» . دعوتدن «ادع» . قیاسدن
«مقیس» . القاضی و «قاض» کلمه لرنده اولدینی کبی .

(اسکان) مستحق حرکت اولان حرف علتی حرکت سر قیلیمقدر :
يقول . يدعو . ينفي . المفتي . المميل .

(قلب) بر حرف علتی بشقه بر حرف علتی چویر مکدر :
وجوددن «ایجاد» . وزندن «میزان» . یقظه دن «موقف» . ایوام
یرنده «ایام» . مبنوی یرنده «مبنی» کبی .

٥ (التقاء ساکنین) یا خود (اجتماع ساکنین) حرکت سزایی
حرفک یان یانه کلسیدر .

٦ (التقاء علی حده) ایکی حرف ساکنک علی حده اجتماعی
دیمکدر که کلماتک وقف اوزره قراءتده حاصل اولان اجتماع
ساکنین اشته اوقیلدندر : السلام ، المتین ، الصبور .

برده ساکنینک برنجیسی «حرف مد» و ایکنجیسی «مدغم»
اولور سهینه «التقاء علی حده» در : الدابة . تأمرونی ، ولا الضالین .
٧ (التقاء علی غیر حده) ذکر اولنان ایکی صورتک غیریده

ایکی حرف ساکنک یان یانه کلسیدر که عربیده جائز و واقع
دکدر . حذف صورتیله اولان اعلالک موجبی علی الاکثر بودر :
لم يقل ، قست ، الناهون .

«التقاء علی غیر حده» بر کلمه ده جائز و جاری اولدینی کبی بر
اوقونشده ایکی کلمه ده دخی تجویز اولماز . بناء علی ذلک ایکی
حرف ساکن یکدیگرینه متصل ایکی کلمه ده اجتماع ایتدکارنده انلرک
تلفظجه حکمی یا اسقاط و یا خود تحریکدر . شویله که ساکن اول
حرف مد اولدینغه کوره تلفظدن اسقاط اولنور : علی الاصول .
الی النشور . ادعوا الله . یخشی الناس . سمعنا الهدی . ما استطعتم
. الا الله . لانفصام . ذوالقرنین . اولوالالباب . ذوی العقول .
ساکن اول حرف مد اولماز ایسه تحریک اولنور . حرف ساکنی
حرکتله مکده اصل اولان کسره در : قالت الاعراب . عن العالمین .
اذا استسقی . آمارتابوا . ان استطاعوا . أن امشوا . آوادعوا .
لو استطعنا . من القوم ؟

جمع میلری و ماقبلی مفتوح جمع و اولری ضمه ایله حرکت لنور :
بهم الارض . هم الذین . اثم الفقراء . لا تخشوا الناس . عصوا
الرسول .

«من» حرفی فتحه ایله حرکت لنور : من الناس . من الباب .

٨ (تصحیح) حرف علتی اعلال ایتیوب حالی اوزره ترك
ایتمکدر . مثلاً حوضک و اوینی جمی اولان «حیاض» ده یایه قلب
ایتمک اعلالدر . طویلک و اوینی جمی اولان «طوال» ده ابقایتمک

تصیحدر. قیام ایله قوام = مقاومة . انزواء واحتواء واستواء
دخی بویله در [*].

۹ (حرف صحیح) حروف علتك ماعداسیدر .

۱۰ (حرف علت) واو ، یاء ، الف . حرفلیدر .

۱۱ (حرف این) مداولنمیان واوایله یادن عبارتدر : الجوز .

الخیر . او . لو .

۱۲ (حرف مد) ساکن اولوبده اوست طرفنك حرکه سی

کندینه اویغون اولان حرف علتدر : المال . الميل . الفول .

۱۳ (نقل) همزه نك حرکه سی ماقبلنه ویرمکدر : الأرض .

ان اغر .

۱۴ (وصل) کچمك یعنی اوقور ایلن ارده ده طور میوب کلماتی

بری برینه اولامقدر .

۱۵ (وقف) طور مق یعنی کلماتی اولامیوب بری برندن آیرمقدر .

(همزه وصل) و (همزه قطع) تعیرلری موصوله ومقطوعه

عنوانیله حروف میاننده ذکر اولنمشدر .

همزه استفهامیه وهمزه ندائیة نحوك ادوات فصلنده در .

کلمه

معناسی اولان برلفظدر واوچ قسمدر : اسم ، فعل ، حرف .

حرف قسمنك بیانی نحووده در .

(اسم) : الکتب ، الکتاب ، الکاتب ، المکتوب ، الحسن ،

[*] بونلر ایچون مصادر خماسیه بحثنه مراجعت اولنسون .

الحسین ، الكرسي ، المنبر ، المسجد کبی معناسنك زمانه اقترانی
اولمیان کلمه در .

(فعل) : کتب « یازدی » یکتب « یازار » یاخود « یازیور » .

لیکتب « یازسون » اکتب « یاز » لم یکتب « یازمدی » لما یکتب « دها

یازمدی » سیکتب « یازاجق » کبی معناسنك اوچ زماندن
برینه اقترانی اولان کلمه در .

اقسام سبعة

* کرك اسم وکرك فعل مرکب اولدیغی حروف اصلیه نك نوعی

اعتباریله یدی قسمدر : سالم « یاخود » صحیح ، مهموز ، مضاعف ،
مثال ، اجوف ، ناقص ، لفیف .

اسمدن : الکتب « یازمق » المسح « سیلمك » وفعلدن : کتب ،

مسح کیلر « سالم » در .

الافك « افتراء » البدء « باشلامق » افك بدأ کیلر « مهموز » در .

حرف اوّلی همزه اولانه « مهموز الفاء » وحرف وسطی همزه

اولانه « مهموز العين » وحرف آخری همزه اولانه « مهموز

اللام » دینور .

الخط . الضرر . القرار . المرور . الصحیح . خط ، قر کیلر

« مضاعف » .

الوعظ . الیقظة . وعظ . یقظ کبی اولنده واو یاخود

بولناتلر « مثال » در .

القول . الميل . الباب . قال . مال کبی اور ته سنده واو یا خود
یا ویا خود الف بولناتلر « اجوف » در .
السهو . السعی . الصبا . سها . سعی کبی آخرنده واو یا خود
یا ویا خود الف بولناتلر « ناقص » در .
الحی . الوحی . وقی . طوی کبی هم اجوف وهم ناقص ویا خود
هم مثال وهم ناقص اولاتلر « لفیف » در .
ناقص لادن خالی اولم دینی ایچون (لفیف) ناقص حکمنده در .
مثالك واجوفك وناقصك واولیلرینه « وای » ویا لیلرینه
« یائی » تعبیر اولنور .

واوویاء والف حرفلری « حروف علت » اولدیغندن انلردن
برینک ویا ایکی سنک بولندیغنی کلمه یه « معتل » تعبیر اولنور . معتل الفاء
(مثال) ومعتل العین (اجوف) ومعتل اللام (ناقص)
ومعتل الفاء واللام یا خود معتل العین واللام (لفیف) دیمکدر .

اوزان

اسماء و افعاله کلمه نك ماده اصلیه سی اعتباریله ایلک حرفنه
« ف » وایکنجی حرفنه « ع » و اوچنجی حرفنه « ل » تعبیر اولنوب
دردنجی اوله رق بر حرف اصلی واریسه آکا « لام ثانیه » و بشنجی
اوله رق بر حرف اصلی ده ا اولدیغنه کوره آکاده « لام ثالثه » دینلور .
وماده اصلیه بولنرایله تعیین اولنور . مثلاً : « المسح فعل ومسح
فعل و خردل فعلل و ترجم فعلل واصطبل فعللل وزننده در . »

دینور . اکر کلمه ماده اصلیه دن بشقه حرف وار ایسه
عیناً تلفظ اولنور . مثلاً : « کتاب فعال ومکتوب مفعول ومکتب
مفعل واستکتاب استفعال ویکتب یفعل ویستکتب یستفعل
وزننده در . » دینور .

حروف زیاده

کلماته ماده اصلیه دن بشقه موجود اوله بیلان حروف
غیر اصلیه شونلردن : ء ا ت س ل م ن و ه ی .
بو حروفی شو جله جامعدر : الیوم تنساء . « بوکون سن
انی اونودرسین » دیمکدر .

حروف زیاده یی تعیین ایده جک شی اشتقاقدر . انلرک علی
الا کثر زائد اولدقلری مواقعی بیلمک دخی مدار معرفتدر .

حروف زیاده نك بولندیغنی محللر

کلمه اولنده اولان همزه کندنن صکره اوچ ودها زیاده [*]
حرف بولندیغنی حالده زائد یعنی ماده اصلیه دن خارجدر : اشرف
اسلوب . ابریق . اکرام . احترام . استعظام .

ام . ادب . ابل کبی کندنن صکره ایکی حرف بولنان همزه لر
اصلیدر . آخرده واقع همزه لر : صحراء ، کرماء ، اولیاء کیلرده زائد
اولوب صفاء و انتهاء واستغناء کیلرده واودن یا خود یاء دن قلب اولنمشدر .

[*] اجاج اصطبل امثالی کلمه لر ایچون اصله یعنی منتخبه باقلسون .

(الف) حرفی اوچ ویادرت حرف اصلی ایله برابر بولندقدہ زائدر (اولده بولنه ماز) . کرک اورته ده اولسون : کتاب ، کاتب ، خخال . کرک آخرده اولسون : دعوی ، قهقهری .
الباب ، الناب کیلرده کی الف واودن ویادن مقلوبدر .

(ت) حرفی اوچ حرف اصلی ایله برابر بولندقدہ زائد صاییلور . کرک اولده اولسون : تکیر . تکرار . تقابل . تمنی . تنصر . کرک اوله قریب وسطده اولسون : اجتماع . استخراج . وکرک آخرده اولسون : تجربه ، مطبعة ، مقاوله کی .

(س) اوچ حرف اصلیسی بولنان کلماتک باش طرفنده همزه وئا یاخو دمیم وئا ایله برابر زائداولور : استنطاق . استبرق . مستنطق .
(ل) حرفنک زائداولدیغی نادر در : التحذلق (حذاقت طاسلامق) .

(م) کندندن صکره اوچ ویادرت حرف اصلی اولق شرطیله اولده زائدر : مکتب . مفتاح . مترجم . منسی . مفتری کی .
مسح و مثال کیلرده کی میم اصلیدر .

(ن) حرفی زیتون وزعفران کی کلماتده یعنی اوچ ویادرت حرف اصلیدن صکره آخرده زائدر . قانون لفظنده اصلیدر .

(و) حرفی وسطده و آخرده کندندن بشقه اوچ ویادرت حرف اصلی بولمقله زائداولور : طلوع . دستور . عنفوان .

(ه) حرفی آنا معناسنه اولان ام کلمه سنک جمعی بولنان (امهات)

لفظنده ودها بعض کلماتده زائدر . لفظ امهات فعلهات وزنده در .
(ی) حرفی اوچ ویادرت حرف اصلی ایله برابر بولندقدہ زائدر عد اولنور . کرک اولده اولسون : یعسوب (آری بکی) .
یقظین (یره پاییلان نبات) . کرک اورته ده اولسون : خنزیر ، کثیر . وکرک آخرده اولسون : رفاهیه . اراضی . اهالی کی .
جارید و جوارى امثالنده اصلیدر .

اخطار - بوندن مقدم مذکور اولان « اقسام سبعة » حروف اصلیه اعتباریله اولدیغندن دخول و قبول و قلیل و کثیر کی کلمات اورته لرنده کی واو ویاء زائده سیبیلله اجوف صایلماز .

اصلي و مزید فیه

اسملر و فعللر مرکب اولدقلری حروفنک عددی اعتباریله اصلی و مزید فیه قسملرینه آیریلور . شویله که جمیع حروفی اصلی اولوب ذکر اولنان محالرنجه حروف زیاده دن خالی بولنان اسمه « اصلی » و فعله « مجرد » دینور . جمیع حروفی اصلی اولیوبده ذکر اولنان محالرنجه حروف زیاده دن برینی ویابر قاجنی حاوی اولان اسمه و فعله « مزید فیه » و یاخود « ذوالزیاده » دینور .

فعللر بابنده میندر . اسملرک مزید فیه انواعی پک چوقدر [*] ، اصلی قسمی اوچ نوعدر : ثلاثی ، رباعی ، خاسی .

[*] مزید فیه کده !ک چوق حرفلیسی (استطلاعات) لفظی کی طقوز حرفی متجاوز دکادر .

« ثلاثی » اوچ حرفلی اولاندر : الشمس ، القمر .
 « رباعی » درت حرفلی اولاندر : الخردل ، الدرهم .
 « خاسی » بش حرفلی اولاندر : السفرجل ، الاصطبل .

اسمك اقسامی

اسمك صرفه عائد اقسامی : مصدر ، اسم فاعل ، اسم مفعول ،
 صفت مشبیه ، صیغ مبالغه ، اسم تفضیل ، اسم تصغیر ، اسم منسوب ،
 اسم زمان ، اسم مكان و اسم آلت . دن عبارتدر .

مصدر

افعال و صفاتك مأخذیندر . ماضی و مضارع الخ [*] کبی فعالر
 واسم فاعل واسم مفعول و صفت مشبیه الخ کبی صفتلر یعنی ذات
 مع الوصفه دلالت ایدن اسملر بتون اندن مأخوذدر .
 مأخوذاتنك البسیطی بولنان فعل ماضیلر اعتباریله مصدر شویله
 تقسیم اولنور : اوچ حرفلی فعل ماضی تولید ایدن « مصادر ثلاثیه » در .
 اصلی اوله رق درت حرفلی فعل ماضی تولید ایدن « مصدر رباعی »
 مجرد « در . مزید فیه اوله رق درت حرفلی فعل ماضی تولید ایدن
 « مصادر رباعیه » و بش حرفلی فعل ماضی تولید ایدن « مصادر
 خاسیه » و التی حرفلی فعل ماضی تولید ایدن (مصادر سداسیه)
 و اصلی رباعینك مزید فیهی اوله رق بش یاخود التی حرفلی فعل
 ماضی تولید ایدن (مصادر رباعی مزید فیه) در .

[*] الی آخره دیمکدر .

مصادر ثلاثیه

القطع (کسمك) الاكل (یمك) الوعظ (اوكت ویرمك)
 الذوق (طامق) السيل (آفق) العفو (صوچ باغشلامق)
 النهی (یاساق ایتمك)
 مضاعفدن تشدید ایلله : الذم (یرمك) السب (سوكمك) الظن
 (ظن ایتمك)

فعل وزندہ

الكوى اللوى کبی لفیفلر قلب و ادغام ایلله شویله اولور : الكی
 (داغلامق و او توله مك) الی (بومك و قیورمق) .

الذكر (آكمق) الصدق (طوغری سویله مك)
 الاذن (دستور ویرمك)

فعل وزندہ

مضاعفدن ینه تشدید ایلله : العز (عزیز اولمق) الحس (طویمق)
 اجوفده و اوی دخی اولسه یائی صورتنده و حرف مد
 اوله رق : الطیب (ای اولمق) .

الشكر ، الظلم ، اللؤم (دناءت) .

مضاعفدن ینه تشدید ایلله : الحب (سومك و سوکی) .
 اجوفده و او حرف مد اوله رق : الطول (اوزونلق) .
 الجوع (آچلق) .

فعل وزندہ

الطلب (آرامق ، ایسته مك) الوجع (آغریمق ، آجیمق)
 الظمأ (صوسزلق) .

فعل وزندہ

بوزنك مضاعفي تشديد سرذر : الملل (يقيمق) . الشلل
(چولاقلق) . الصمم (صاغرلق) .

اجوفدن تصيح ايله يعنى بلا اعلال : الحول (شاشيلق) .
الهياف (اينجه بليلك) .

ناقصده اخرى الف اوله رق : العمى (كورلك) . الغبا
(غباوت) . الدمى (قانامق) . الصغر (كوچكلك) .

الكبر (ييوكلك) . الثقل (آغرلق) .
اجوفدن طوغريدن طوغرى يه : الحول (تحول ايتك ،

دكشمك) . العوج (اكريلك) .
ناقصده اخرى الف اوله رق : الرضا (خشنود

اولمق) . الشرى (صاتون آلمق وصاتمق) .
الرجة (آجيمق) . الرأفة (زياده آجيمق) . الغيرة

(قسقائمق) . السطوة (قهر وغلبه ايتك) . الوحدة .
الخدمة . العفة (عفيف اولمق) النية (قلباً قورمق) .

بوزن مثال قسمنده (عله) شكلنه كير . وهبدن :
هبه . وصفدن : صفه . وصلدن : صله . كبي .

وسطى حرف حلق اولانلر مفتوح الاول اولور .
وسعدن : سعه . وضعدن : ضعه . ودعدن : دعه . كبي .

الصحة (قفادارلق) . الرؤية (كورمك) . السعلة
(او كسورمك) .

الضربة (قفادارلق) . الرؤية (كورمك) . السعلة
(او كسورمك) .

الذهاب ، القرار ، الطواف .
ناقصده حرف اخير همزه اولور : الحياء ، الفناء ، البقاء .

الشماس (سر كشلك) . الحران (حرونلق) . الفرار
(قاچق) .

اجوفده واويلر دخى يائى صورتنده اولور : الصوم
والصيام (اورج طوتمق) . الاوب والاياب (عودت

ايتك) .
ناقصده حرف اخير همزه اولور : البناء ، الجلاء ، اللقاء .

السؤال (صورمق وايستهمك) . الفواق (اينجقرمق) [*]
ناقصده حرف اخير يه همزه اولور : البكاء

(آغلامق) . الدعاء (حقدن ايستهمك) .
الفتانة (زيركلك) . الدناءة (آچاقلق) . الوقاحة

(يوز سزلك) .
الخطابة (خطيبك) . القراءة (او قومق) . التلاوة

(قرآن او قومق) . الوقاية (اسر كه مك) . الديانة
(امور دينه رعايت ايتك) .

اجوف واويده وسطده كى واوياء اولور : الصون
والصيانة (اسر كه مك) . الاول والايالة (حكومت ايتك) .

الزور والزيارة (زيارت ايتك) .

[*] اينجقرق معناسنه اسم دخى اولور . اجوف اوله رق باب اولدن
ومهموز اوله رق باب ثالثدن مستعملدر . الفواق لغة فى الفواق .

السهولة (قولايلىق) . الصعوبة (كوجلك) . الخؤولة (دايللىق) . العمومة (عوجدلىق) . الامومة (آنالىق) . المروءة ياخود المروءة (كمال انسانيت) . ناقصده تشديد ايله : الابوءة (بابالىق) . البنوءة (اوغلاق) . الاخوءة (برادرلك) .

البيتوتة (كيمجهله مك) . البينونة (آيرلىق) . الشيوخوخة (اختيارله مق) .

الفقيدان (ييترمك) . الوجدان (بولمق) . الاتيان (كلك) . الرضوان (خشنود اولمق) . النسيان (اونوتمق) .

الشكران (نعمتشناسلىق) . الكفران (نعمت ناشناسلىق) . العدوان (ظلم) .

الخلجان (سكرمك) . الضربان (زونقلامق) . الشنآن (بغض ايتك) . الدوران (دونمك) . السيلان (آتمق) . الجريان (آتمق و قوشمق) . العدوان (سكرتمك) .

الصهيل (كيشنه مك) . النهيق (آغرمق) . الطنين (ويزلامق وچينله مك) . الانين (ايكله مك) .

الدخول (كيرمك) . الخلود (ابدى قالمق) . الوقوع (دوشمك وقونمق) . الافور (خدمته چاپك اولمق) . الخسوء (كوز قاماشمق) .

ناقصده واوى اولديغنه كوره وسطده كى واو زائده

قول وزنده

آخرده كى واو اصليه اذخال اولنهرق تشديدلنور : العلوى (عاليك) . السمو (ساميلك) . البدو (ظهور) . يائى اولديغنه كوره وسطده كى واو زائده يايه قلب واذخال اولنهرق شويله اولور : المضى (كچمك كيمك) . الرقى (صعود) . الاوى (مأوايه وارمق) .

بونلر مصادر ك اوزان مشهوره سيدر . دهابشقه وزنلرده دخی مصدرلر واردر : القبول ، المعقول (عقل ايتك) . الليان (عوق و تأخير) . العبودية (قوللىق) . العافية (كمال صحت) . الهدى (هدايت) . الغلبة (غالب كلك) . الرجعى (رجوع) . الذكرى (تذكر) . الرفاهية (سعة حال) .

مبالغه ي مفيد مصدر صيغه لرى دخی واردر . انلردن تفعال وزننده [*] اولانلر مشهوردر : التذكار (كثرت ذكر) . التسيار (كثرت سير) . التجوال (كثرت جولان) . التسعاء (كثرت سعى) . التعداء (كثرت عدو يعنى خوق سكرتمك) .

مصادر ميميه

مصادر ثلاثيه نك بر طاقى اولنده ميم زائد بولنديغچون [*] بنوع مصدرلر هپ مفتوح التاءدر . يالكز كثرت بيان ومزيد ايضاح ولقاء معنارلنده «تيان» و«تلقاء» كله لرى مكسور التاء كلمشدر . اسملرده تامكسوردر : التمساح (بر حيوان) . التمثال (صورت) . التقصار (بيون باغى) .

(مصادر ميميه) تسميه اولنور كه ميملى مصدر لر ديمكدر . انلر على الاكثر مفعِل ومفعِل وزنلرنده در .

بونلردن وزن اوّل مثال قسمنده غالبدر : وروددن (المورد) ولادتدن (المولد) وعددن (الموعد) كى كه (وارمق و طوغق و سوز ويرمك) ديمكدر .

اجوف قسمندن دخى بووزنده مصدر ميميلر واردر : المصير (سكره دن اولمق) المجىء (كلّمك) المزيد (زياده) [*].

وزن ثانى مثال قسمنك غيريده قياسيدر : المقصد = التصد (اراده) المأكّل = الاكل (يمك) الملبس = اللبس (كيمك)

مضاعفده ادغام ايله تشديد حاصل اولور : المردّ = الردّ . اجوفك حرف وسطى الف اولور : المرام = الروم (طلب) المآب = الاوب (رجوع) المنال = النيل (نائل اولمق) . ناقصده حرف اخير الف اولور : المحيا (حياة) المعنى (عناية) . (مفعلة) و (مفعلة) وزنلرنده دخى مصدر ميميلر واردر : الخمصة (آچلقدن يتاب اولمق) المرحمة (آچمق) المغفرة (كناهنى كچمك) المحمّدة (حدوثنا) .

[*] قرآن كريمده كى «مرجع» دخى رجوع معناسنه مصدر ميميدر . سالم اولدينى حالده بووزنده وارد اولمشدر .

بونلردن وزن اول مضاعفده [۱] كشيردر : المحبة = الحب (سومك) المسرة = السرور (سوينك) المرمّة = الرّم (اوكارمق) [۲] اجوفده بونك دخى وسطى الفلى اولور : المخافة = الخوف (قورقمق) المجاعة = الجوع (آچلق) .

ناقصده آخرى يعنى تاء زائده نك ما قبل بولنان حرف اخير اصليسى الف اولور : المسعاة = السعى (سكرتمك و چالشمق) . طلباً لمرضاة الله .

وزن ثانى : المعرفة = العرفان (بيلىكى) الموعظة = الوعظ (اوكت) المعيشة = العيش (كچنمك) المعصية = العصيان (مخالفت) .

مصادر رباعى مجرد

فعله وزننده در : العربدة ، البسمة ، الفذلكة ، القهقهة ، الوسوسة . ناقص قسمنده آخرده كى تاء دن اوّل الف پيدا اولور : الضوضاء (باغرى شمعق) .

مصادر رباعيه

افعال ، تفعيل ، مفاعلة وزنلرنده اولمق اوزره اوچ نوعدر . (افعال نوعى) الاعلان (آشكارايتمك) الاكرام (حرمت ايتمك) الاسآم (اوصاندرمق) .

[۱] برده صيغة سبب اولمقده كشيردر . نتكيم اسم زمان و مكان بخشنده بيان اولنور .

[۲] لسانغزده تعميم معناسنده كى «مرامت» بونك غلطيدر .

الابطاء (چکمک) الاقرار (اوزرنده اولان حق خبر
ویرمک وثابت قيلمق) .

مهموز الفاءده همزه لریا اولور : امدن، الايمان (اينا ئق) المدن،
الايلام (الم ویرمک) .

مثالده واویلر دخی یائی صورتنده اولور : الایجاد (وجوده
کتورمک) الایقاع (وقوعه کتورمک) الایسار (صاحب یسار
اولمق) .

اجوفده افعال وزنی (افالة) شکلنه کیرر : دوردن، الادارة
(دوندرمک) میلدن، الامالة (میلندرمک) .

ناقصده صوک حرف همزه یه مبدل اولور : لهودن، الالهاء
(اویالاندرمق) نسیانندن، الانساء (اونوتندرمق) الاعطاء (ویرمک)
الارضاء (خشنودا یتمک) الابقاء (آلیقویممق) .

رؤیتدن، الاراءة دینلمشدرکه کوسترمک دیمکدر .
وفاءدن « الایفاء » وصیتدن « الایصاء » امثالی کلمات دخی مثال
وناقص قاعده سنه تابعدر .

(تفعیل نوعی) الترتیب (صیره یه قویممق) التوحید (بر بیلیمک،
برلشدرمک) التیسیر (قولایلاشدرمق و آتی حاضر لامق) التخویف
(قورقتمق) التجدید (یکیلهمک) التأثير (اثر بر ائق) [*] الترتیس

(*) مهموز الفاء قسمنه مثالدر . « تأریخ » کلمه سی دخی بویله درکه
تعریف وقت معنا سنه در . همزه سی تخفیف اولنه رق استعمال اولنمقده در . مثال
واوی اوله رق « تورخ » دخی دینور . واویله « مورخ » ایشته کامبیدر .

(رئیس قيلمق) .

ناقصده ومهموز اللام قسمنده تفعیل وزنی « تفعلة » شکلنه
کیرر : التسمیة (اسم ویرمک وبسمله چکمک) التسویة (برابرله مک
ودوزله مک) التخطئة (برینه خطا یتدک دیمک) التهنئة (تبریک ایتمک)
صحیح قسمندن شونلرده اوزرنده وارد اولمشدر : التذکرة ،
التبصرة، التجربة .

(مفاعله نوعی) المساعدة = المعاونة . المنابأة (خبرلشمک)
المؤاکلة (برابرجه یمک یمک) المواجهة (یوزلشمک) المبايعة
(آتش ویرش ایتمک) .

مضاعفدن تشدید ایله : المضادة (ضدلشمق) المحادة (مخالفت
ایتمک) .

ناقصدن ولفیفدن الف ایله : المجازاة، المداراة، المساواة .

مصادر خمسیه

انفعال، افتعال، افعال . تفاعل وزنلرنده اولمق اوزره بش
نوعدر .

(انفعال نوعی) الانشراح (کوکل آچلمق) الانطفاء
(سونمک) الانفکاک (سوکلمک وکیک یرندن اوینامق) .

اجوفده واوی قسمی دخی یائی صورتنده اولور : اوکدن
چکمک دیمک اولان قوددن الانقیاد (چکیلوب کلمک واطاعت ایتمک)

« تأکید » ایله « توکید » دخی بویله در . قال فی لصحاح : لتأریخ تعریف الوقت
والتوریخ مثله . التأکیدلغة فی التوکید .

ارقه دن سورمك ديمك اولان سوقدن الانسياق (سوريلوب كيتك)
قياسدن الانقياس (اولچلمك وقياس اوزره اولمق) .

ناقصده افعال نوعنده اولديغي كبي حرف اخيره همزه اولور :
الانحاء (اكرمك) الانزواء (زاويه نشين اولمق و بوزلمك) .
(افعال نوعي) الاجتهاد (چالشمق) الاشتداد (شدتلنمك)
الابتداء (باشلامق) .

مهموز الفاء اولانلرده همزه يايه مبدل اولور : الفتن،
الايلاف (الفت ايتك) امندن، الايمان (امن واعتماد ايتك) .
مثال قسمنده باشده كي واويا خود ياء تايه قلب اولنه رق وسطده كي
تاء زائده يه ادغام اولنور : وحدتن، الاتحاد (برلشمك) وفاقدن،
الاتفاق (اويشمق) يأسدن، الاتأس (اميد كسمك) يسردن،
الاتسار (قمار مالني پايلاشمق) .

اجوفده واوي قسمي دخي يائي صورتنده اولور : آزيق
ديمك اولان قوتدن الاقتيات (آزيقلانمق) . شبهه ديمك اولان
ريبدن الارتياب (شبهه لنمك) .

ناقصده حرف اخيره همزه اولور : الافتراء (يلان آتمق
وكورك كيمك) الاشتراء (ساتون آلمق) الانتهاء (نهايته ايرمك
ونهي قبول ايتك)

ناقصقله اجوفلكي جامع اولان لفيفلر اجوف قاعده سندن
يعني واوك يا اولماسندن مستثنا در : الاحتواء (حاوي اولمق)
الاستواء (دوز اولمق) .

اخطار « ص » ياخود « ض » وياخود « ط » ياخود « ظ »

حرفيله ابتدا ايدين كلماتك افتعالنده تا طايه ابدال اولنور : صبردن،
الاصطبار (صبرلي اولمق) ضربدن، الاضطراب (دپر نمك) طرددن
الاطراد (قوغلمق و قوغالامق) ظلمدن، الاظطلام (ظلم كورمك
وظلمه راضي اولمق) .

« د » ياخود « ذ » ويا « ز » حرفيله ابتدا ايدين كلماتك افتعالنده
تاداله منقلب اولور : دفندن، الادفان (دفن اولنمق) ذخردن،
الادخار (بريكدرمك) [*] زحمتدن، الازدحام (صيقشمنق) .
بورج معنا سنه اولان ديندن، اديان (بورج آلمق) وزياده دن،
ازدياد (آرتمق) وزيتندن، ازديان (زيتلنمك) دخي بوقيلدن در .
بونلردن فعل و صفت صيغه لري دخي بوكا كوره در .

(افعالات نوعي) الاغبرار (توزلانمق و توز رنكلي اولمق)
الاحرار (قيزارمق) الاصفرار (صارارمق) الاخضرار
(يشيل اولمق) الاخضلال (يشارمق) الاسوداد (قارارمق)
الابيضاض (آغارمق) .

(تفعل نوعي) التكبر (كبرلنمك) التأدب (ادب اوزره اولمق)
الترأس (رئيس اولمق) التجشؤ (ككرمك) التجنن (اظهار جنون
ايتك) التوهم (وهم ايتك ، ظن و كان اوزره اولمق) التيقن
(برشيئي لايقيه بيلمك) التزوج (اولنمك) التزين (سوسلنمك)
ناقص قسمنده آخري ماقبلي مكسور يا اوله رق مد اولنور :

(*) ذال داله ابدال اولنه رق ادغام كور مشدر . دالي ذاله ابدال ايتك

دخي واردر : الذبح والاذباح .

التنى (آرزو ایتک) التعدى (تجاوز ایلیمک) التوقى (چکنمک) .
 (تفاعل نوعى) التجاهل (بيلمز لکدن کلمک) التاؤب
 (اسنه مک) التباطؤ (کيروقالمق) التوافق (موافقت) التفاوت
 (اکسیکلى آرتقى اولمق) .
 مضاعفدن تشديد ايله : التحاب (سوشمک) التضاد (ضد لشمق)
 ناقصده تفعل نوعى کيدير : التداوى (کنديسنه علاج ایتک)
 التهادى (هديه لشمک) .

مصادر سداسيه

استفعال ، افعياع ، افعيالا ، افعوآل وزنلرنده درت نوعدر .
 (استفعال نوعى) الاستحسان (بکنمک) . الاستيدان (اذن
 ايسته مک) [۱] الاستجمام (ذهن دیکلندر مک) .
 مثال قسمنده واويلردخى يأتى صورتنده اولور : وهبدن ،
 الاستيهاب (هبه ايسته مک) وطندن ، الاستيطان (وطن ايدنمک)
 يقظه دن ، الاستيقاظ (اويانمق) .
 اجوفده استفعال وزننى (استفالة) شکنه کير : دوامدن ،
 الاستدامة (دوام طلب ایتک وعجمله ایتامک) فیددن ، الاستفاده
 (فائده لشمک) [۲] .

(۱) مهوزالفاءدر . افعال نوعنده اولديغى کي همزه يايه ابدال
 اولمشدر .

(۲) غوئدن الاستفائة (ياردمه چاغرمق) ريشدن الاسترائة (بطى عد
 ایتک) تقول : قد استغثته فاسترثته = انى ياردمه چاغردم و بطى بولمادم .

ناقصده آخرى همزه اولور : الاستفتاء (فتوى ايسته مک)
 الاستحياء (اوتانمق واولدرميوب صاغ براقق) .
 (افعياع نوعى) الاحديداب (پک احذب يعنى قانبور اولمق)
 الاخشيضان (پک خشونت پيدا ایتک) الاعنديذاب
 (عذوبت پيدا ایتک) الاملياح (طوزليلشمق) الاحيماض
 (اکشيلشمک) .
 ناقصده آخرى همزه اولور : الاحلياء (حلاوت پيدا ایتک) .
 (افعيالا نوعى) الاحيرار (پک قيزارمق) الاصفيرار (اپک
 صارارمق) الاخضيرار (پک يشيل اولمق) .
 کوريليور که بونوع کلمات افعالا نوعنده کلماتک مبالغه سيدير .
 (افعوآل نوعى) پک نادر در : الاجلوآذ (امتداد انقطاع امطار)
 الاعلوآط (ملازمت وعلى الدوام سرعت ایتک) .

مصادر رباعى مزيد فيه

تفعلى ، افعنلال ، افعنلال وزنلرنده اولمق اوزره اوچ نوعدر .
 (تفعلى نوعى) التبختر (رفتار ایتک) التلاؤ (اينجو کي ابدال
 اولمق) التجورب (چوراب کيمک) التقلسى (قلنسوه يعنى کلاه
 وباش کسوه سى کيمک [*] .

(افعنلال نوعى) الاحرنجام (اجتماع انعام) الاحرنشام
 (تعظم) الاحرنظام (کبر ايدوب بورون قالدرمق) .

[*] ناقص قسمى تفعلى و تفاعل نوعلرنده اولديغى کي تغير کور مشدر .

(افعال نوعی) الاقشعرار (توی اور پر مک) الاضمحلال
(مضمر اولق) الاطمینان « یاخود » الاطمینان (مطمئن اولق)

مصادر میمیة غیر ثلاثیة

ما فوق الثلاثی اولان مصادر میمیة هر نوعك كندی اسم
مفعولی وزنده در . مبختندہ معلوم اولور .

بناء مره و بناء نوع

معلومدر که مصدر لر قیام و قعود کبی ذات ایله قائم برر
معنایه دلالت ایدر . مفهـومـلرنـده کیت و کیفیتـه دلالت یوقدر .
کیتـه یعنی صایـیه دلالت ایدن صیغـیه (بناء مره) تعبیـر اولنور که
اوده مصدر صیغـه سنی « فعلة » وزنه افراغ ایتـمـکـله اولور :
قعوددن قعدة و سجوددن سجدة و قیامدن قومة [*] کبی که بونلر
بر قعود و بر سجود و بر قیام دیمکدر . ایکی قعود الخ دیمک ایچون
نولری تنیه صیغـه سنه افراغ ایدرک : قعدتان « یاخود » قعدتین ،
سجـدتان ، قومـتان دینلـمک و ایدرکـدن زیاده یی افاده ایچون جمع صیغـه سیله
قعدات و سجـدات و قومـات دیمک لازم کلور .

رکبت رکبة ، کسبت کسبة ، سمجت سمجة .

کیفیتـه یعنی بر نوع او طـورش و یاتـش و قالـقش معنـالریـنه
دلالت ایدن صیغـیه (بناء نوع) تعبیـر اولنور که اوده مصدر صیغـه سنی

[*] قیامده قافک کسره سی سبیلـه یا اولان و اوبونده قافک قیمـه سی
سبیلـه حالی اوزره قالمشدر .

« فعلة » وزنه افراغ ایتـمـکـله اولور : القعدة ، السجدة ، القيمة [*]
هو حسن الركبة ، حید الکسبة ، طویل السمجة .

رجت و خدمت کبی ذاتاً او وزنده اولانلر صفتلریله تمیز
اولنور : خدمة واحدة ، رجة واسعة .

ثلاثینک مافوقنده بناء مره و نوع صیغـه لر ی مصدرلرک تجربه
واجابة و مضاربة و استفادة امثالی تالیله ختام بولانلرنده برر
صفت ایله حاصل اولور : تجربة واحدة ، اجابة سريعة ، مضاربة
واحدة « یاخود » شديدة ، استفادة عظيمة .

تالیله ختام بولمیانلرنده برر تاء دخی زیاده ایدیلور : ارضاعة
واحدة ، ارضاعة مشبعة (طویر یجی) تکبیرات عديدة .

مصادر مجهولة

فاعلیت و مفعولیت و افعلیت کبی اسمک انجق صفت قسمـنک
ویاخود معنای و صفیتی متضمن اولاننک آخرینه یاء مشدده و تاء
علاوه سیله حاصل اولان مصدرلردر :

الذاکریة ، المذکوریه ، الاذکریة ، الاذنیة (اذن و یرجیلک)
المأذونیة ، الاذنیة ، الرادیة ، المردودیة ، الارادیة ، المؤذنیة (مؤذنک)
المجبریة (حقیقة تجلیق) البیطاریة (بیطارلق) الانسانیة ، الرجلية .

(*) قافک کسره سی سبیلـه و اوینه یا و حرف مد اولمشدر .

اسم فاعل

معنای مصدرینک قائم اولدیغی شخصه دلالت ایدن کلمه در .
مصادر ثلاثیه دن متولد اسم فاعل « فاعل » وزننده در : الفاعل
(ایشلیان) الواله (محزون و متحیر اولان) الآمر (امر ایدن)
الرائف (صاحب رأفت و مرحمت اولان) الباری (یارادان) .
مضاعفدن تشدید ایله : العاد (صایان) الفار (فرار ایدن)
القار (قرار ایدن) .

اجوفده وسطده کی واو یا خودیاء همزه اولور : قولدن القائل ،
زیاده دن الزائد [*] .

ناقصده واویلردخی یائی صورتنه کیروب یالر حرف مد اولور :
سهودن ، الساهی (سهو ایدن) سعیدن ، الساعی (سعی ایدن) .
ناقصلغی جامع اولان اجوفلرده وسطده کی واو یا خودیاء
حالی اوزره قالور : روایتدن ، الراوی (روایت ایدن) حیاتدن ، الحایی
(حیاتده قالان) .

ناقصده اولان اسم فاعلک نکره حالنده یعنی حرف تعریفسز
واضافتسز استعمالنده آخرنده کی یالر دخی ساقط اوله رق رفع
و جر حاللرنده شویله جه منوّن اولور : ساه ، ساع ، راو .

بوقاعده مصدرلرده وثلاثینک مافوقنده دخی جاریدر : المفقی
« یاخود » مفت (برمفتی) المستغنی « یاخود » مستفت (برمستفتی) .

(* سؤال و رأفت کی مهوز العین اولنلرک اسم فاعلیله بونلر
ملتبسدر : السائل . الرائف .

(مصدر رباعی مجرد) ک اسم فاعلی (مفعلی) وزننده در :
المعربد (عربده یعنی بد مستلک ایدن) . المبسمل (بسمله چکن) .
المغذک (فذلکه واجمال ایدن) . المقهقه (آواز ایله کولن) .
الموسوس (کندی کندینه سویلنن) .

مصادر رباعیه دن (افعال) نوعنک اسم فاعلی (مفعلی) وزننده در :
المکرم (اکرام ایدن) المسم (اوصاندران) المبطی (جکیکن) .
مهموز الفاده همزه لر باقی اولور یا خود واوه ابدال اولنور :
المؤمن (ایمان ایدن) المؤلم (المویرن) المؤسف (اسف ویرن) .
(یاخود) : المومن . المولم . المؤسف .

مضاعفده ادغام ایله : المقر (اقرار ایدن) المضر (اضرار ایدن)
المدر (بول بول آقیدان)

مثال قسمنده یا ثیلردخی واوی صورتنده بولنور : الموجد (ایجاد
ایدن) الموسر (صاحب یسار) المولم (ولیمه یان) الموقظ (او یاندران) .
اجوف قسمنده مفعلی وزنی مفعلی صورتنه کیرر : المحیب
(اجابت ایدن) المصیب (اصابت ایدن) المفید (فائده ویرن) .
ناقصده واویلر دخی یائی شکلنه کیرر : المحی (احیا ایدن)
الموفی (ایفا ایدن) الموصی (وصیت ایدن) .

(تفعیل) نوعنک اسم فاعلی (مفعلی) وزننده در : المرتب

(ترتیب ایدن) الموحد (توحید ایدن) [۱] المیسر (یتسیر ایدن)
 المخوف (تخویف ایدن) المجدد (تجدید ایدن) الموتر (تأثیر ایدن)
 المسمى (تسمیه ایدن) .

(مفاعله) نوعك اسم فاعلى (مفاعل) وزنده در : المساعد
 المعاون . المنابى (مخبره ایدن) المواجه (مواجهه ایدن) المبايع
 مبايعه ایدن) المضاد (ضد لشان) [۲] المساوى (مساوات
 اوزره اولان) .

مصادر خاسيه دن (انفعال) نوعك اسم فاعلى (منفعل)
 وزنده در : المنشرح (انشراح اوزره اولان) المنطقى (سونان)
 المنحنى (اكرى اولان) .
 مضاعفده ادغام ايله : المنفك (انفكك ایدن) المنشق (انشقاق
 ایدن) المنصب (انصاب ایدن) .

اجوفده وسطده واقع واو يا خود يا الفه قلب اولنده رق :
 المنقاد (چكيلوب كلان) المنساق (سوق اولنوب كیدن) المنقاس
 (قياس واطراد اوزره اولان) .

(افتعال) نوعك اسم فاعلى (مُفَعَّل) وزنده در : المجتهد

(۱) مثال واوى به مثالدر . (مورخ) كلمه سى دخى تاريخ يعنى تعريف
 وقت ديمك اولان (توريخ مصدرندن اسم فاعلدر . اسانمزجه مصدرى
 بشقه واسم فاعلى بشقه قوللا نلقدر . اسم مفعولى ده ايله در .
 (۲) مضاعف بويله مشدد اولور .

(چالیشان) المبتدى (باشلايان) المنتهى (نهايته ايرن ونهي قبول
 ايليان) [۱] المضطر (مجبور اولان) المطرد (اطراد اوزره اولان) .
 مضاعفده ادغام ايله : المشتد (شدتلان) الممتد (امتداد ایدن)
 المحتج (احتجاج ایدن) .

اجوفده انفعال نوعى كى الف ايله : المحتاج (صاحب احتياج)
 المختار (صاحب اختيار) المتحار (صاحب حيرت) المحتاط (صاحب
 احتياط) المزدان (صاحب زينت) .

مثالده مصدرينه متابعة : المتحد ، المتفق ، المتسر (قومار
 مالى پايلاشان) .

(افعلال) نوعك اسم فاعلى (مُفَعَّل) وزنده در : المغبر
 اغبرار ایدن) المصفر (صاراران) المخضل (يشاران) المسود
 قاراران) المبيض (آغاران) .

(تفعل) نوعك اسم فاعلى (مُتَفَعَّل) وزنده در : المتكبر
 تكبر ایدن) المتأدب (ادب اوزره اولان) المتجنن (اظهار جنون
 ایدن) المتزين (سوسلنمش اولان) المتمنى (تمنى ایدن) .

(تفاعل) نوعك اسم فاعلى (مُتَفَاعِل) وزنده در : المتجاهل
 (بيلزلنان) المتفاوت (اكسكى آرتقى اولان) [۲] المثائب
 (اسنه يان) [۳] المتحاب (يكديكره حب اوزره اولان) [۴]
 المتداوى [۵] (كندى كندينه علاج ایدن) .

(۱) ناقصر هپ ياء ممدوده ايله در ! المهدي . المقضى .
 (۲) اجوفدر . (۳) هموز العيندر . (۴) مضاعفدر . (۵) ناقصدر . المتناهى

مصادر سداسیه دن (استفعال) نوعنك اسم فاعلی (مُستفعل)
وزنده در : المستحسن (استحسن ایدن) المستأذن (استیدان ایدن)
المستهزی (استهزا ایدن) .

مضاعفده ادغام ایله : المستقل ، المستبد ، المستمر .
مثالده واویلر ویاثیلر علی حاله قالور . المستوطن (وطن
اتخاذ ایدن) المستیقظ (اویانان) .

اجوفده مستفعل وزنی مُستفیل شکنه کیر : المستدیم
(طالب ادامه اولان و تائی ایدن) المستنیر (نورلی اولان) المستفید
(استفاده ایدن) .

ناقصده یاء ایله : المستفی (فتوی ایستیان) المستحی (استحیا ایدن)
المستغنی (محتاج اولیان) .

((افعیعال) نوعنك اسم فاعلی (مفعوعِل) وزنده در : المحدود
(قانبورلشمش اولان) المعذوذ (عذوبت پیدا ایدن) المحلولی
(حللوت پیدا ایدن) .

(افعیلال) نوعنك اسم فاعلی (مفعال) وزنده در : الحمار
(پك قیزاران) المصفر (پك صاراران) المخضر (پك یشیل اولان) .

(افعوال) نوعنك اسم فاعلی (مفعول) وزنده در : المجلوذ
(انقطاعی ممتد اولان) المملوط (ملازمت ایدن) .

مصادر رباعی مزید قیه دن (تفعیل) نوعنك اسم فاعلی (متفعیل)
وزنده در : المتبخر (رفتار ایدن) المتسالی (اینجو کی آیدار
اولان) المتبدیل (مندیل استعمال ایدن) .

(افعلال) نوعنك اسم فاعلی (مفعنل) وزنده در : المحرنجم
(مجتمع اولان) المحرنشم (معظم) المحرنظم (کبرایدوب بورون
قالدیران) .

(افعلال) نوعنك اسم فاعلی (مفعل) وزنده در : المقشعر
(توپیری اورپرن) المضمحل ، المطمئن .

اسم المفعول

معنای مصدرینك واقع اولدینی شخصه دلالت ایدن اسمدر .
مصادر ثلاثیه دن متولد اسم مفعوللر (مفعول) وزنده در :
المفعول (ایشلنان) المأمور (امر اولنان) المملوء (طولدیریلان)
المعدود (صاییلان) الموزون (طارتیلان) المیؤس منه (مأیوس
منه اولان) [*]

اجوفده واوی اولدیغنه کوره مفعول وزنی (مفعول)

[°] امید قطع اولنان شی دیمکدر . مثال یائی اولان (یأس) ایله مهموز
الفاء بولنان (ايس) ایکیسی بر معنایه در . لسانمزده برینك مصدری
ودیگریك اسم مفعولی استعمال اولمشدر .

قالور: خوفدن المخوف (قورقیلان) صوندن المصون (صیانت اولنمش اولان) زیارتدن المزور (زیارت اولنان) .
 یائی اولدیغنه کوره مفعول وزنی (مفیل) شکلنه کیور:
 زیادهدن المزید (آرتیریلان) [*] بیعدن المبیع (صاتیلان)
 قیاسدن المقیس (قیاس اولنمش اولان) .
 اجوف یائی اولان اسم مفعولی وزن اصلیمی اوزره تلفظ
 دخی جائزدر: المدیون (بورجلی) المعیوب (قصورلی) المزیوت
 (زیتون یاغلی) .

(ناقصده) واوی اولدیغنه کوره ایکی واو بری برینه ادخال
 اولنهرق تشدید ویریلور: دعوتدن المدعو (دعوت اولنان)
 عفودن المعفو (عفو اولنان) محودن المحو (محو اولنان) .
 یائی اولدیغنه کوره وسطده کی واو زائده آخرده کی یاء اصلیه
 قلب وادخال اولنهرق تشدیدلور: نهیدن المنهی (نهی اولنان)
 نفیدن المنفی (نفی اولنان) روایتدن المروی (روایت اولنان) .

بعض اسم مفعول حرف جرلی اولور: المضروب فیه .
 المقسوم علیه . المأذون له (اذن ویرلمش اولان) المیؤس منه (قطع
 امید اولنان) الموماً الیه (اشارت اولنان) .

ثلاثینک مافوقنده اسم مفعول صیغه سی اسم فاعل صیغه سندن
 [*] مزید کلمه سی زیاده معناسنه مصدر میی دخی اولور .

همان برحر که ایله تفریق اولنور . شویله که اسم فاعله حرف
 اخیرک ماقبلی مکسور واسم مفعولده مفتوح اولور .
 اجوفده وناقصده اسم فاعلر یاء ممدوده ایله واسم مفعولر
 الف ایله اوقنور . ابعدی :

مصدر رباعی مجردک اسم مفعولی (مفعّل) وزندهدر :
 المزخر ف (زخر فلی ، یالدرلی) المخر بل (قالبور لائش)
 المزغفر (زعفرانلی) .

مصادر رباعیه دن (افعال) نوعنک اسم مفعولی (مفعّل)
 وزندهدر : المکرم (اکرام اولنان) المسأم (اوصاندریلان)
 المقر (قرارلشدیریلان) الموجد (ایجاد اولنان) المصاب
 (کندیسنه اصابت واقع اولان) المشار الیه (کوستیریلان)
 الموصی له (کندیسنه برشی وصیت اولنان) .

(تفعیل) نوعنک اسم مفعولی (مفعّل) وزندهدر :
 المرتب (ترتیب اولنمش اولان) المؤدب (تأدیب اولنان)
 المیسر (تیسیر اولنان) الموفق (توفیق اولنان) المبوب (باب
 باب تقسیم اولنمش اولان) المجدد (یکیدن یاپیلان) المثن
 (ایکیشدیریلان) .

(مفاعله) نوعنک اسم مفعولی (مفاعّل) وزندهدر :
 المخاطب (کندیسنه خطاب اولنان) المفاجأ (آکسزین وقوع

بولان (المياوم) (كونده لكه كسيلان) (المحاين) (وقته كسيشيلان)
المعافي (عافيتده اولان) .

مضاعفده ادغام سبيله اسم فاعل دن فرقس در . مثلاً :
(المضاد) لفظي هم ضدلشان معناسنده اسم فاعل همده ضدلشيلان
معناسنده اسم مفعولدر .

مصادر خاسيه دن (انفعال) نوعنك اسم مفعولي يوقدر .

(افتعال) نوعنك اسم مفعولي (مفعّل) وزنده در :
المنتخب (انتخاب اولنان) المختصر (اختصار اولنان) المرتأب
(لأثقله اصلاح اولنش اولان) .

مضاعفده ادغام سبيله اسم فاعله بكرر : المضطر (مجبور)
المتعذبه (اعتبار اولنان) .

مثال دن : المتهم (تهمتلي طوتيلان) ، المتفق عليه .
اجوفده ينه فاعله بكرر : المختار (اختيار اولنش اولان)
المحتاج اليه (كنديسته احتياج مس ايدن) المحتاط فيه (احتياط
اولنان) .

ناقص دن : المصطفى (بر كزيده) المرتضى (مرضي اولان)
(افعلال) نوعنك اسم مفعولي يوقدر .

(تفعل) نوعنك اسم مفعولي (متفعل) وزنده در : المتشبت به
(تشبت اولنان شي) التأسف عليه (تأسف اولنان حال) .

المتجسس (يوقلائيلاان) المتمين به (اوغورلي عد اولنان) المتعود
(عادت اولنان) المتخير (اختيار اولنان) المتوفى (روي قبض
اولنان) .

(تفاعل) نوعنك اسم مفعولي (متفاعل) وزنده در :
المتجاذب (چكشديريلان) المتخاض عليه (يكديكره ترغيب اولنان)
المتواصف (مينه ده وصف اولنان) المتداول (الدن الله كزديريلان)
المتعاطي (ال اوزاديلوب آلنان) .

مصادر سداسيه دن (استفعال) نوعنك اسم مفعولي (مستفعل)
وزنده در : المستحسن (بكنيلان) المستهزأ به (استهزا اولنان)
المستحب (سويلان) المستوهب (استيهاب اولنان) المستعار
(استعاره اولنان) المستثنى (استثنا اولنان) المستوفى (استيفا اولنان)
(افعيال) نوعنك اسم مفعولي (مفعول) وزنده در : المحلولي
(حلاوتلي بولنان) .

(افعوال) نوعنك اسم مفعولي (مفعول) وزنده در : المعلوط
(ملازمت اولنان)

(افعيال) نوعنك اسم مفعولي يوقدر .

مصادر رباعي مزيد فيهدن (تفعلل) نوعنك اسم مفعولي يوقدر .
(افعلال) نوعنك دخي اسم مفعولي يوقدر .

(افعلال) نوعنك اسم مفعولي (مفعّل) وزنده در : المشرأب
اليه (بيون اوزاديلوب باقيلان) المشمأز (كويه كوريلان) .

اوتوزنجی صحیفه ده اخطار اولندیغی اوزره ثلاثینک مافوقی
اولان اسم مفعول لر همدیه مصدر مییدر که مصدر معناسنی مفیددر.
المصطبر = الاصطبار (صبرلی اولق) الممزق = التمزیق
(پارچه لامق) .

اسم مفعولی اولیانا نارك اسم فاعلنی اسم مفعول وزننده تلفظ
ایتمکله مصدر میی واسم زمان و مکان صیغه سی حاصل اولور :
المنقطع = انقطاع و محل و یازمان انقطاع .

صفت مشبهه

اسم فاعل نوعنددر . کوزللك و چرکینلك ، قرمز یلق
واسمرلك کبی اوصافه دلالت ایدر . الوان اصلیه یه و اشکاله و عیوب
و قصوره دلالت ایدنلری قیاس و اطراد اوزره در که هب (افعل)
وزننده در : الاحمر (قرمز) الاسود (سیاه) الاصفر (صاری)
الابيض (بیاض) الاخضر (یسیل) الاسمر (بغدادی رنگلی) الاشقر
(قزیل یوزلی) الاصهب (قرال) الاشیم (بکلی) الامرء (ساده رو)
الاعرج (طوپال) الاعمی (کور) الاعور (برکوزلی) الاحول (شاشی)
الاحدب (قنبور) الاصم (صاغر) الالبکم (دیلسز) الاشل (چولاق)
الالغ (پلتک) الالکن (دیلی طوتق) .

وجدانیاته و معانی باطنیه دلالتده (فعلان) وزنی غالبدر :
الجوعان (آج) الشبعان (طوق) العطشان (صوسز) الظمان
(بمعناه) الریان (صویه قانش) العیان (یورغون) *
العرقان (ترلی) الحران (حرارتلی) اللهفان (متأسف) الحسران
(متحسر) الحیران (متحیر) السكران (سرخوش) النشوان
(چاقر کیف) الکسلان (تنبل) الوسنان (اویوقلایان) الیقظان
(بیدار و آگاه) .

سائر اوصافه دلالت ایدنلری مختلف وزنلرده در : الصعب
(کوج) [۱] الصلب (سرت) [۱] الرخو (کوشک) [۳]
الحسن (کوزل) القبیح (چرکین) الجبان (قورقاق) العریان
(چیپلان) الفریح (فرحلی) الصیرف (صراف) البیطار (حیوان
طبیعی) المیت (مرده) الدیی (دردناک) الدین (دیانتکار) .

صیغ مبالغه

مضمونیه صاحبک کثرت اتصافه دلالت ایدیجی بر طاقم
(۵) ریان و عیان کله لری لفیدر . ریانک ماده اصلیه سی (روی) در .
(۱) بووزنک مضاعفنده تشدید ایله : الفظ (غلیظ القلب) .
(۳) مضاعفنده تشدید : الحر .
(۲) مضاعفنده تشدید الله ، اللع (خرسز)

صیغدردر . مشهور وزنلری شونلردر : [١]

- ١ (فَعَّال): الكذاب (یلانجی) التواب (كثیرالتوبه) .
- ٢ (فَعَّالَة): العلامة (كثیرالعلم) الفهامة (كثیرالفهم) .
- ٣ (مفعَّال): المقدم (پك مقدم) المنعام (چوق منعم) .
- ٤ (فَعُول): الرؤف (پك رأفتلی) الصبور (چوق صبرلی) الغيور (پك قسقایج) .
- ٥ (فَعِيل): الشرير (پك شرناك) العبيث (پك عبشكار) .
- ٦ (فُعْلَة): النومة (پك اویقوجی) الضحكة (چوق كولن) .
- ٧ (فَعِيل): الرحيم (پك راحم، چوق مرحتلی) العليم (پك عالم وخیر) .

اخطار

(فَعَّال) وزنی همدء صیغ نسبیه دندرکه اصحاب صناعاتی افاده ایدر . البیاع (صاتیجی) العناب (اوزوجی) البواب (قپوجی) الخباز (اتمکجی) السقاء (صوطاشیجی) [٢] الحمال (یوك طاشیجی) الصیاد (آوجی) .

(فَعِيل) وزننده کی کلماتک مبالغه دن عاری اوله رق صفت

[١] آنلردن برنجی ابله التنجی وزنلر قیاسیدر .

[٢] سقاء لفظی صولامق دیمک اولان (سقی) دندر . حرف اخیر اولان (ی) الف زانده دن صکره همزه اولمشدر .

مشبهه اولانی بواسم مفعول ویاخود مفاعل معناسنه کلائی دخی واردر : المریض (خسته) القلیل (مقتول) النديم (منادم) . ناقصدن اولان (فعل) وزننده ایکی یانک اجتماعی سببیه تشدید حاصل اولور : القوی ، العلی ، الغنی ، القضي = سریع القضاء (یعنی کړك دیننی وکړك حکمنی چابک ویرن) . الملی (تأدیهیه مقتدر) ، البری ، الجری کبی مهموز اللامری دخی ناقص شکلنی آلهرق شویله اولور : الملی البری الجری

اسم تفضیل

الوانه واشکاله وعیوبه دائر اولیه رق (افعل) وزننده بولنان صفتدر . یا زیاده مطلقه یه و یاخود صاحبک غیر اوزرینه زائد وفائق بولندیغنه دلالت ایدر : الاکبر (پك بیوک یاخوددهابیوک ویاخود اک بیوک) الاصغر (پك کوچک الخ) الاجهل (پك جاهل) الآلف (پك الفتلی) [١] الاجل (پك جلیل) [٢] الاوضح (پك واضح) الاخون (پك خائن) الاقوی (پك قوی) [٣]

(١) مهموز الفالر بویله مدلی اولور : ابدن آدب .

(٢) مضاعف بویله مشدد اولور : ذلذذ اذل ومرارندن امرکی ،

(٣) ناقصک آخری (ی) شکنده الف اولور : جئت اغری من المنزل

ورجعت اکی من البصل .

بونلر یا بویله حرف تعریفی اولور . یاخود مضاف بولنور :
 اصعب الاشياء (اك كوچ شى) اعقل الناس (ناسك الك عقليسى) ،
 ویاخود (من) حرفیله قوللا نیلور : اصغر منك (سندن كوچك)
 اكبر منى (بندن بیوك) .

كور ییلور كه بونلر بتون اسم فاعل معنا سنه در . مفعول معنا سنه
 كلا نى دخى اولمشدر . الاشغل (بك مشغول) الاشهر (بك مشهور)
 الانكر (بك منكر) .

(اسم تفضیل) ثلاثى به مخصوصدر . ثلاثینك مافوقنده كثرت
 وشده ویاضعف وقلته دلالت ایدن بر ثلاثیدن (افعل) وزنى بنا
 ایلد كدن صكره هانكى نوعده معنای تفضیل مراد اولنور ايسه انك
 مصدرى كتور ییلور : اكثر اكراماً ، اشد تأخيراً ، اقل التفاتاً .
 الوان و عيوب ایچونده بویله در . اقوى حرة (بك قرمزى)
 اكثر حولاً (زیاده شاشى) اقبح عوراً (بك چركین یكچشم) .

اسم تصغیر

فُعِيل یاخود فُعِيل ویاخود فُعِيل وزننده [*] اولوبده

[*] بوبابده (ف ع ل) ماده سی حروف اصلیه اعتباریله دکل ،
 صورت ظاهره اعتباریله در . مقصود یاء تصغیرك محلى تعیین ایتك وکلمه نك
 شكل و هیئتنى کوستر مکدر ،

تصغیر و تقلیل دلالت ایدن اسمدر : العید (عیدجك ، قوچغز)
 المَسِجِد (مسجیدجك) المَفِیتِیح (مفتاحجق) .

وزن اول اسم ثلاثیارد و وزن ثانى اسم رباعیارد و وزن ثالث
 چوق حرفلى کلماتك تصغیرنده غالبدر .

اسماء شهوردن وجهه هستنى اولمق اوزره [*] ایام اسبوعدن
 وشو کلمه لردن : اَمْس (دون) غَد (یارین) البارحة (دون کیمه)
 کَيْفَ (نصل ؟) آيَنَ (نرده ؟) مَتَى (نه زمان ؟) آيَ (هانكى) ما (نه ؟)
 عند (یاننده) ماعدا هر اسم ، تصغیر اولنه ییلور .

(فُعِيل) وزننده مضاعفك ادغامى فك اولنور : السرو السرین
 (سر جغز) الظنّ والظنین (ظنجغز) المرّ والمریر (آجیمه) .

(باب وناب) کبی اجوفلرك وسطنده کی الف تصغیرده اصلنه رد
 اولنور : البویب (قیوجق) النیب (نابجق = یان دیشجهکزی) .
 اب واخ وابن وجاریه معنا سنه اولان آمة لفظلری کبی فی الاصل

ناقص اولان اسملر دخى اصلنه رد اولنه رق شویله تصغیر اولنور :
 اَبِی (باباجق) اُخِی (قرنداشجق) بَنِی (اوغلجق) اُمِیَّ (جاریه جك) .
 غُرُوة وقرية کبی ناقصلرده یاء تصغیر سببیله ایکی یاء حاصل

اولوب شده ویریلور : العریة (قولنجغز) القرية (کویجکزی) .
 مؤنث سماعی اولان اسملر عندا تصغیر تاه ایله نهایتلندیر ییلور

[*] چونکه آنده (جمیعه) دیمک واردن .

مثلا شوكله لر: اَرْض (ير) شمس (كونش) عَيْن (كوز) اُذُن (قولا ق)
رَجُل (آياق) سِن (ديش) مؤنث استعمال اولنديغندن بونلرك
تصغيري شويله اولور: الارِيضَة ، الشَّمْسِيَّة ، العَيْنَةُ الاذِنَةُ ،
الرَّجُلَةُ ، السِّنِيَّة .

﴿سما﴾ و ﴿يد﴾ لفظلري دخي بونلردن اولمغله ائلرده ناقص
قاعده سي دخي جريان ايدرك شويله دينور: السِّمِيَّة (سماحق) [*]
الْيَدِيَّة (الجكز) .

﴿فَعِيل﴾ وزننده تصغير اولمغلى اسملردن عالم وعالم وعاقبة
كبي كلماتك الفلري ماقبلي مضموم اولمق سبيله واوه مقلوب اولور:
العويل ، العويقة ، الجارية والجويرية .

مضاعف اولانلرينك تشديدي قالور: الخاصة والخواصَّة
(خاصه حق) الدابة والدويبة (بوجك) .

كتاب ورسالة وعجوز كبي كلماتك حرف مدلري عندالتصغير
يايه منقلب اولمق تشديد ويريلور: الكُتَيْب (كتابحق) الرُّسَيْلَةُ
(رساله جك) العَجَّيز (عجوزه جك) .

وكيل وكبير كبي كلمانده دخي ياء تصغير سبيله تشديد حاصل
اولور: الوَكِيل ، الكَبِير .

[*] لفظ (سما) ده همزه اصله رد اولمش وال ف حذف ابدلشدور.
اصلي (سموه) در . ياء واوه غلبه اتمشدر .

اسود و جدول كبي وسطى واولى اولانلرك واولري عند
التصغير باقى اولمق ده جائزدر . يايه منقلب اولمق تشديد لئلك ده
جائزدر: الاسِيود ، الجدِيول (ياخود) الاسِيْد ، الجدِيْل .

﴿فَعِيل﴾ وزننده تصغير اولمغلى اسملردن ابريق وقنديل
وزنيل كيلر طوغريدن طوغري يه: الايْرِيْق ، القنِيْدِيل ، الزنِيْبِيل .
اكرام وقرطاس ودستور ومجنون كبي كلماتك وسطده كي
حرف زاندى ياولمق: الاكِيْرِم ، القُرَيْطِيْس ، الدَسِيْتِيْر ،
المجْنِيْن دينور .

السرْحان (قورد) والسريْحِيْن . الشيطان والشيطِيْن .
(انسان) لفظنك تصغيري (انيسيان) اولمشدر .

دكان وسكين كيلرك ادغامي فك اولتور: الدَكِيْكِيْن (دكانحق)
السكِيْكِيْن (بيچاقحق) .

قانون وتاريخ كبي الفاظك الفلري دخي واو اولور: القوِيْنِيْن
(قانونحق) ، التوِيْرِيْج (تاريخحق) .

دينار وديوان كلمه لرندمكى يالر برر حرف اصليدن مبدل
اولديغى تصغيريله جعندن نمايانلركه تصغيرنده (دينير) و (دويوين)
وجعنده (دنانير) و (دواوين) دينور .

بوكا بناء دركه دوداق ديمك اولان (شفة) لفظنك تصغيرنده
دخي (شفيهة) دينور . زيراجعي (الشفاه) در .

اسم منسوب

نسبته علامت اولمق اوزره ياء مشدده ايله نهايتلنديرلمش
اولان اسمدر : البلدی (شهرلی) القروی [*] (کویلی) القرشی
(قریش قبيله لی) .

براسم مجردی منسوب قیللق ایچون قاعده اواسمک آخرینه
ياء مشدده کتورمک و اويا سبيله آخرینی مکسور او قومقدر .
آخره ویرلمکده اولان حرکات اعرابیه آرتق او ياء مشدده یه
ویریلور : المشرق والمشرقی ، الجند (عسکر) والجندی (انلرک
بری) الحرب والحربی .

مكة والعادة والذمة والتجربة والصورة کبی تاء زائده ايله
ختم بولان کلماتک تالری عندالنسبه ساقط اولور : المکی ، العادی .
الذمی ، التجربی ، الصوری .

المدينة ، الجزيرة ، جهينة ومزينة کیلرک وسطده کی ياء
زائده سی دخی محذوف اولور : المدني ، الجزري ، جهني ، مزني .
طبيعة وسليقة کله لرنده شاذ اوله رق يالرا بقا اولمشدر : طبيعي
سليقي . وكذا الملة الخفيفة مع المذهب الحنفي .

قریش وثقیف کیلرک دخی يالری عندالنسبه محذوف اولور :
القرشي ، الثقيفي .

[*] قریه نك اسم منسوبی بویله اولمشدر . قافی مضموم او قومق غلطدر .

مضاعف لر حذف ياء قاعده سندن مستثادر : الحديد والحديدي .
حديدة والحديدي . بني تميم وتميمي .
على وعدی وصفی کبی ناقصدن اولان (فعيل) وزنده کی کلمات
حرف اصليسنک اعاده سيله : علوی وعدوی وصفوی اولور .
ربا ومعنی کبی اولانلرده يعنی الفی حرفی اصلیدن مقلوب اولمق
اوزره او چنجی و دردنچی بولانلرده عندالنسبه الف لر واوه منقلب
اولور : الربوي ، المعنوي .

ناقص يائی اولان (هدي) نك نسبتي دخي (الهدوي) در .
زكاة وصلاة کبی تاء زائده ليلرينک دخی نسبتي تانک حذفيله
برابر بوقاعده يه تابعدر : الزكوي ، الصلوي .
حياة وهرأة شهرلرينک نسبتنده جوي وهروي .

دنیا وعيسى وموسى کبی الفی اصلی اوليانلرده اوچ وجهله
نسبت وارددر :

(برنجیسی) الفک حذفيله : الدني ، العيسى ، الموسى .
(ايکنجیسی) الفک واوه قلبی ايله الدنيوی ، العيسوی ، الموسوی .
(اوچنجیسی) الفدن صکره واو زياده سيله : الدنياوی ، العيساوی .
الموساوی .

(بخارا) نك نسبتنده وجه اول شایعدر : البخاري .
مصطفى ومرتضى کبی الفی اصلی اولوبده دردنچیدن زياده

بولسانلرده عندالنسبه الفلر حذف اولنور : المصطفی [۱] ،
المرتضى . المستثنى .

صحراء وبيضاء كبي الفممدوده نك همزه سى عندالنسبه واوه
قلب اولنور : الصحراوى ، البيضاوى .

سماء وشتاء كبي همزه سى حرف اصلیدن مقلوب اولانلرك
همزه لرى عند النسبه ابقا وياخود اصلنهر د اولنور : السماوى ،
الشتاوى . (ياخود) السمائى ، الشتائى .

هداية كبي ناقص يائيلرك نسبتي (هداى) وشقاوة كبي ناقص
ولويلرك نسبتي (شقاوى) در .

كُرة وَاغَة (جاريه معنا سنه اولان) امة بونلركبي محذوف الآخر
اولوبده حرف محذوفلرينه (ة) تعويض قلنش اولان كلماتك نسبته
على القاعده تانك حذفى وحرف محذوفك اعاده سى ايله : الكروى ،
الغوى ، الاموى دينور [۲] .

بلا اعاده الكرى ، اللغى ، الامى . ديمك دخى جائزدر .
شفه نك اسم منسوبى (شفهى) وسنه نك اسم منسوبى (سنهى)
ياخود (سنوى) در .

ابواخوادم كبي بلاعوض محذوف الآخر اولانلرك عندالنسبه

[۱] بوندن اولكى قاعده وجهله بونده (مصطفوى) ديمك غلطدر .

[۲] بنى اميه نك نسبتي دخى بويله وهم ضم همزه ايله در .

حرف محذوفى اعاده اولنور : الابوى ، الاخوى ، الدموى .
الكرسى ، القاضى ، المفتى كبي ياء ايله ختام بولانلرك عند
النسبه اخرى اسقاط اولنور : الكرسي ، القاضى ، المفتى .

عبدالمطلب وعبدالوهاب وبيت المقدس كبي مركب اضافيلرك
نسبتي يالكز جزء ثانيا سنه در : المطلبى ، الوهابى ، المقدسى .
اب وام وابن كلمه لريله تركب ايدن اسملر دخى بويله در .
ابو حنيفة : الحنفى ، ام مكتوم : المكتومى ، ابن عباس : العباسى .
نورالدين وحسام الدين وصفى الدين كبي مضافى مقصود اولان
مركب اضافيلر جزء اولنه نسبت اولنور : النورى ، الحسامى ،
الصفوى .

(معرة النعمان) ك نسبته دخى (المعرى) دينلشدر .

صيغ نسبته

صورة اسم منسوب اولميو بده معنى اسم منسوب اولان كلماته
(صيغ نسبته) تعبير اولنور . انكده باشلوجه سى (فعال) وزنده
اوله رق اصحاب صناعاتى افاده ايدن كلماتدر [*] : الحلاج (بموق آقيليان)
النداف (بموق آقان) السراج (اكرجى) الحمال (يوك طاشيجى)
الجمال (دوه جى) البقال ، القصاب ، الصراف ، الدلال ، الدلاك ، الدباغ .

[*] تكيم (صيغ مبالغه) بختنده اخطار اولندى .

اسم زمان و مکان

موسم و مسجد کبی زمانه یا خود مکانه دلالت ایدن صیغه لره
(اسم زمان) و (اسم مکان) تعبیر اول نور .

ثلاثینک مافوقی اولان کلمات ایچون اسم مکان و اسم زمان
صیغه سی مصدر میملر کبی هر نوعک کندی اسم مفعولیدر :
المُکْتَسَب (اکتساب و محل و یا زمان اکتساب و اکتساب اولنان
شی) .

ثلاثیلره کوره اسم مکان و زمان صیغه سی ایچون شو ایکی
وزن مشهوردر : مفعول و مفعول .

ناقصده برنجی وزن و مثال قسمنده ایکنجی وزن قیاس
واطراد اوزره در .

(وزن اول) المأوی (یورد) المأوی (بمعناه) . المَشَق (قیشلاق) .

(وزن ثانی) الموضع ، الموقع ، الموبق = مَهْلِك (محل هلاک)

اقسام سائرده اسم مکان و زمان صیغه سی فعل مضارعک
وسطنه تابعدر ؛ مضارعک وسطی مفتوح و یا مضموم اولان

نوعلرک اسم مکان و زمان صیغه سی (مَفْعَل) وزننده اولور :
المشرب ، المذهب ، المطبخ ، المبدأ ، المأتم (یاس یری) .
اقسام سبعةیه تطبیقده مصدر میملر کیدر . شویله که

(مضاعفدن) ادغام ایله : المقر ، المحل ، المهب (روز کارک
اسوب کلدیکی یر) .

(اجوفدن) وسطده کی واو یا خود یاء الف اوله رق : المزار

(زور و محل زیارت) . المثال (نیل و محل نیل) . المكان ، المقام .

(ناقصدن) آخری الف اوله رق : المأوی (یورد) الملهی

(اکلنتی یری) .

مضارعک وسطی مکسور اولان نوعلرک اسم مکان و زمان

صیغه سی (مَفْعَل) وزننده اولور : المجلس (اوطوریلان یر) .

المحفل (طویلا نیلان یر) . المنزل (خانه و قونه جق یر) . المرجع

(دونه جک یر) . المورد (واره جق یر) . المنتج (نتاج وقتی ،

یعنی قوزوله زمانی) . المأزق (طار یر و صیقتی وقتی) .

(مضاعفدن) ادغام ایله : المئن (انین محلی یا خود زمانی) .

المطن (طنین محلی یا خود زمانی) .

(اجوفدن) مفیل وزننده : المیت (بیتوتکاه) المسیر (سیرکاه)

المضیق (طاریر) .

(مشرق) و (مغرب) و (مسجد) کله لری مضموم الوسط

اولان مضارعدن شاذ اوله رق بو وزننده وارد اولمشدر .

زیاده تاء ایله (مَفْعَلَة) و (مَفْعِلَة) وزنلرنده دخی اسم زمان

ومكان صيغه لري واردر : المدرسة، المطبعة، الملحمة (طوزله) .
المذبغة (دباغخانه) . المنزلة . المسيرة .

اولكيسى ايكنجيسندن اكثردر . اقسامه تطبيقى مصدر ميمده
اولديغى كيدر . شويله كه ؛

مضاعفده ادغام ايله : المجلة (جلائل احكامى حاوى كتاب) .
المحطة (ستاسيون) .

اجوفده وسطى الف اوله رق : المسافة (ايكنى محل آره سنده كى
اوزاقلق) . المغارة (طاغده اولان قووق ير) .

(مفعلة) وزنى ثلاثى الاصل اولان اسم جنس لرك مواضعى
افاده ده اصلدر : المبطنحة (قاوونلق) المفججة (قارپوزلق) المقشاة
(آجورلق) المفارة (فاره لك) المذبة (سينكى چوق ير) المذبة
(آيولق) المأسدة (ارسلانلق) المذابة (قوردلق) .

(مفعلة) وزنى برده (صيغه سبب) اولور : المصلحة (سبب
صلاح) المفسدة (سبب فساد) المبخلة (سبب بخل) .

اسم آلت

آلات واوانى اسم لرينك صيغ مطرده سى ايچون اوج وزن
وارددر : مفعّل . مفعال . مفعلة [*] .

(*) بونلردن يالكر وزن اخير اسم آله مختصدر اوتة كيلر صيغ مبالغه دن
دخى اولور : المكر = كرّار . المقر = فرّار . المقدام : المنعام .

(مفعّل) وزنى : المنبر، المرّجل (قازان) المنجل (طرپان) المنبر
(ابره لك ، ايكنه دان) المروّد (ميل) .

مضاعفده تشديد ايله : المسنّ (بيله كو) المحكّ (محك طاشى) .
مثال واويده واولر يا اولور . وسمن : الميسم (تمغا) وجردن :
الميجر (خونو) .

ناقصده آخرى الف اولور : المنزى (بيا) المدرى (صاچ
ايكنه سى) .

(مفعال) وزنى : المفتاح (اناختار) المزراق (درتيله جك آلت
حرب) المئزاب ياخود الميزاب (اولوق) المخطاط (جدول
چيزه جك تحته) المسواك (ديش فورچه سى) .

مثال واويده واولر يا اولور . وزندن : الميزان (ترازو) .
ناقصده وزن ثالث شائعدر . مفعالده حرف علت همزه اولور .
(مفعلة) وزنى : الملحمة (طوزلق) الملقة (قاشيق) المكذسة

(سپوركه) المروحة (يلياژه) المسيعة (ماله) .

مضاعفده ادغام اولور : المقطة (اوزرنده قلم ققط اولنان آلت)
المذبة (سينكلك) المقمة (فراش وطاقطوقه) .

مثال قسمنده واولر يا اولور : آبدست ديمك اولان وضوء دن
الميضأة كى كه مطهره ديمكدر . قازيق ديمك اولان وتندن الميتدة
(قازيق طوقاغى) ، الميتدة (وردانه) ، المييلة (يلاق) .

ناقصده واولرويالرفه قلب اولنور: رؤيتدن المرأة (آينه).
 كَيندن [*] (المكواة) (اوتو). صفودن المصفاة (سوزكو) رسودن
 المرساة (كمي چاپاسي). سمحودن المسحاة (باغچه چاپاسي). قلى دن
 المقالة (تابه).

مذكر ومؤنث

(اسم مذكر) علامت تأنيثدن خالى اولاندر. علامت تأنيث
 اوچدر: تاء مربوطه، الف مقصوره، الف ممدوده.

(اسم مؤنث) آخرنده او اوچ علامتاك برى بولناندر:
 الآخرة، الدنيا، الصحراء.

آخرنده علامت تأنيثدن برى بولنان اسم (مؤنث) عدد
 اولنور. كرك حقيقة مؤنث اولسون: المرأة (قادين) الدجاجة
 (طاووق) الحبل (كبه) النفساء (لخوسه).

كرك حقيقة مؤنث اولسون: المرأة، العقبى، الفحشاء
 (فنا سوز).

تاء مربوطه

كه (تاء تأنيث) دخى دينور آخرده حروف اصليه خارجى
 [°] فتح فايله (فعل) وزندهكى مصادر ك فائض ولفيف قسمنه باقكر.

واقع اوله رق شويله: ة. ياخود شويله: ة. يازيلان وبعضاً فقطه سر
 دخى قالان تادر: الخدمة، الصلاة، النكره.

تاء تأنيث على العموم اسم فاعلله واسم مفعولله واسم منسوبله
 وبر طاقم صفت مشبهله كتوريله بيلور: الشاعر، والشاعرة، المجنون
 والمجنونة، المكي والمكية، الحق والحقة، الحرّ والحرّة، الصّرف
 والصّرفة، الحسن والحسنة، القبيح والقبيحة.

(مسمى) و (متوفى) و (مستثنى) كبي (ى) شكلنده الف
 ايله ختام بولان اسمك آخرينه تاء تأنيث كتورلدكه الفى الف
 اوله رق يازيلور: المسماة، المتوفاة، المستثناة.

حرف جرلى اسم مفعوللك تأنيثى حرف جرك مدخول
 اولان ضميرلرده اجرا اولنور: المغشى عليها، المدخول بها،
 الموما اليها.

الف مقصوره

كه بوندن الف تأنيث مقصوره مقصوددر [*] آخرده واقع
 اولوبده كلماتك ماده اصليه سندن خارج بولنان وعلى الاكثر (ى)
 شكلنده يازيلان الفدر: الدعوى، الفتوى، الدنيا.

اسم تفضيل اولمق اوزره (افعل) وزنده بولنان كلماتك
 [°] چونكه زائد اوليوبده ادات تأنيث عد اولنميان الف مقصوره
 دخى واردر: فتى، معنى، مصطفى.

و (فَعْلَان) وزننده کی صفت مشبه لرك مؤنثی علی العموم الف
تأنيث مقصوره ايله ختام بولمقده در كه اسم تفضيل لرك مؤنثی (فَعْلَى)
و ذكر اولنان صفت مشبه نك مؤنثی (فَعْلَى) وزننده در : الاكبر
والكبرى . الاصغر والصغرى . الاحسن والحسنى . العطشان
والعطشى . الجوعان والجوعى . الريان والرياء .

الف ممدوده

كه بوندن الف تأنيث ممدوده مقصود در [*] آخرده حروف اصلیه
خارجی اوله رق عموداً يازيلوب كندندن صكره برده همزه بولنمغله
مدّ ايله اوقنان القدر : الصحراء ، البضاء ، العمياء .

الوان و عيوبه و اشكاله دائر اولان (افْعَل) وزننده کی صفت
مشبه لرك مؤنثی بتون الف ممدوده ايله نهایتنمكده در كه انلر هب
(فعلاء) وزننده در : الاحمر و الحمراء ، الاحدب و الحدباء ،
الاهدب (چوق كرپكلى) والهدباء .

اولياء و اطباء و كرماء كې جوعك الفرى دخى الف تأنيث
ممدوده در .

اخطار

ايكى ادات تأنيث بر كلمه ده اجتماع ايتمز . مثلاً الف تأنيث

[*] چونكه زائد اوليان الف ممدوده ل ادات تأنيث دكلدر : الافتراء
الاعطاء ، الاستفتاء .

ايله ختام بولان بر كلمه يه تاء تأنيث دخى كتوره رك (حبلاة و سكراة
وصحراة) دينلمز .

مؤنث سماعی

بعض اسملر ادات تأنيثدن خالى اوله رق مذكر ظن اولنديغی
حالده مؤنثدر كه لغت عربده آنلره مؤنث معامله سی اولنمشددر .
ارض و سماء و شمس و نار و دار و جهنم و نفس لفظلری و كوز
و قولاق و ال و آياق كې جفت اعضا اسملری اشته او قسمدنددر .
ادات تأنيثی اولسون اولسون جعلر بتون مؤنثدر : الادوات ،
الكتب ، الاقلام ، الفلوس ، النفوس .

تنبيه و جمع

اسملر يا (مفرد) اولور يعنى واحده دلالت ايدر . مذكر
و مؤنث اوله رق شمدي يه قدر مذكور اولان مثاللر كې . يا خود
(تنبيه) اولور كه ايكي يه دلالت ايدر : كتابان (ايكى كتاب) ،
صحيفتان (ايكى صحيفه) . و يا خود (جمع) اولور يعنى ايكيدين
زياده يه دلالت ايدر : الكتب (كتابلر) ، الصحائف (صحيفلر) .

تثنيه

که بوکا (مثنی) دخی دینور اسم مفردك آخرینه برالف ایله
بر نون ویاخود ماقبلی مفتوح بریا ایله بر نون زیاده ایدلمشیدر :
حرف (بر حرف) حرفان (یاخود) حرفین (ایکی حرف) ،
نقطه (بر نقطه) نقطتان (یاخود) نقطتین (ایکی نقطه) .
مثالردن اکلاشلدیغی اوزره ادات تثنيه الف ونوندن یاخود
یاونوندن عبارت اولوب اسم مفردك صوکنه کتورلمکده در . مفردك
آخری کرک تاء زائده اولسون : طائفة طائفتان (یاخود) طائفتین . مکية
مکیتان (یاخود) مکیتین . وکرك یاء مشدده اولسون : مکی
مکیان ، مکین . کرسی کرسیان ، کرسیین . مجزی (جزا دیده) مجزیان
یاخود مجزیین (ایکی جزا دیده) .

منتهاسی الف اولان کله لر ایچون بعض قواعد واردر .
شویله که عصا (دکنک) ورخا (دکرمان) کبی واوی الاصل
اولان اوچ حرفلی ناقص کله لرک عندالتثنيه الفی اصلنه رد اولنور :
العصوان ، الرخوان (یاخود) العصوین ، الرخوین .

یائی الاصل اولانلر ایله حرفی اوچدن زیاده بولنانلرک عند
التثنيه الفی یاء اولور : الفقی والفتیان یاخود الفتیین الحلی والحلییان
الح . المعنی والمعنیان الح . المسمی والمسمیان الح المستثنی والمستثنیان الح

صحراء و حراء کبی الف ممدوده ایله ختام بولان اسملرک
همزه سی عند التثنيه واوه قلب اولنور : صحراوان . حراوان .
(اب) و (اخ) کله لرینک تثنيه سنده ابوان و اخوان (یاخود)
ابوین و اخوین دینور .

(ید) و (فم) و (دم) و (ابن) و (سنة) و (شفة) و (كرة)
کله لرینک تثنيه سی طوغریدن طوغرییه اولور : الیدان : الح .
الفمان الح . الدمان الح . الابنان الح . الشفتان الح . الکرتان الح .
وکذا . القاضی والقاضیان ، القاضیین . قاض ، قاضیان ، قاضیین .
حرف جرلی اسم مفعوللرک تثنيه سی ضمیرلرده اجرا اولنور :
المغشی علیهما . المدخول بهما . الموماً الیهما .

جمع

که بوکا (مجموع) دینور ایکی نوعدر : جمع سالم و جمع مکسر .
جمع سالم دخی ایکی نوعدر : جمع مذکر سالم و جمع مؤنث سالم .

جمع مذکر سالم

مذکر اولان اسم مفردك [*] آخرینه واو و نون یاخود

[*] جمع مذکر سالم اسملرک صفت نوعنه همده صفات عقلایه مخصوصدر .
کتاب و قلم کبی اسملر اولله جمعلنر . ارض و عالم و اهل و ابن و سنة کبی بعض
اسملر شاذ اوله رق اولله جمعلنشددر .

ياء ونون زياده ايدلمشدر. واوك ماقبلى مضموم ويانك ماقبلى مكسور
بولنور [*]: المؤمن والمؤمنون ياخود المؤمنين (مؤمنلر)، المنكر
والمنكرون ياخود المنكرين (منكرلر)، المنافق والمنافقون ياخود
المنافقين (منافقلر)، المجزى (جزايديه) المجزىون ياخود المجزيين
(جزايديهلر). كل حزب بما لديهم فرحون.

اخطار

اسم فاعل ناقصلرك وناقصدن فعل وزنده كى صفت مشبهلرك
ياسى عند الجمع حذف اولنوب واوك ماقبلى مضموم ويانك ماقبلى
مكسور اوقنور: القاضى والقاضون. المفتى والمفتون. العمى
(بى بصيرت) والعمون (ياخود) القاضين. المفتين. العمين.
(اعلى) و(مضى) و(معل) و(معافى) و(مصطفى) كى
الف مقصوره لى ناقصلرك التى عند الجمع ساقط اولوب ادات جمعك
ماقبلى مفتوح قالور: الاعلون، الاعلين. الممضون، الممضين.
المعلون، المعلنين. المعافون، المعافين. المصطفون، المصطفين.

تثنيه نونلرى مكسور وجمع نونلرى مفتوحدر. عند الاضافة
تثنيه نونلرى وجمع نونلرى ساقطدر.

[*] بوندن اعلى ومصطفى كى الف مقصوره لى كلمتك جى مستثنادر.
تكميم معلوم اولور.

حرف جرلى اسم مفعوللرك جى دخى ضميرلرده اجرا اولنور:
المغضوب عليهم. الموما اليهم. المأذون لهم.

جمع مؤنث سالم

آيات ومعجزات كى الف وتاء ايله نهايتلنان جملدردر كه تاء
تأنيث ايله مؤنث اولمش اسم مفردلره كوره تانك حذفيله برالف
وبرتاء مبسوطه زياده ايتمكله حاصل اولور: الصعوبة والصعوبات.
الطالبة والطالبات. المجربة والمجربات. الكلمات. الضرورات.
الخالة (تيزه) والخالات (تيزه لر) العمة (خاله) والعلمات (خاله لر)
الوالدة والولدات (والده لر) الجدة (بيوك والده) والجدات (بيوك
والده لر).

الف مقصوره وياممدوده ايله مؤنث اولمش اسم مفردلره كوره
تثنيه قاعده سى وجهله او الفلر يايه وياخود واوه بعد التحويل جمع
مؤنث اداتى اولان الف ايله تا زياده ايديلور: الحبل والحبلات
النفساء والنفساوات.

(صلاة) و(وفاة) كى الفى واودن ياخود يادن مقلوب
اسم مؤنثلرك الفى عند الجمع اصلنه رد اولنور: الصلوات،
الوفيات. الاداة والادوات. الفتاة (يتشمش قيز) والفتيات.

أُم لفظنك جمی (أمهات) و بنت لفظنك جمی (بنات) وأخت لفظنك جمی (أخوات) كلشدر .

(فعلة) وزننده اولان اسمار عندالجمع (فعلات) وزننده اولور : الفحة والفتحات . الدفعة والدفعات .

بوابله صفتلر واسم اجوفلر مستثنادرکه انلرك وسطی ساکن قالور : الصعبة والصعبات . الزوجة والزوجات . الصيحة والصيحات .

(فعلة) وزننده کیلر طوغریدن طوغرییه جعلنور : الظلمة والظلمات . الشبهة والشبهات . الخطوة (آدیم) والخطوات . بونلرده حرف وسطی مضموم ویا مفتوح اوقومق دخی جائزدر [١] .

(فعلة) وزننده کیلر دخی طوغریدن طوغرییه جعلنور : الخدمة والخدمات . الحلیة (صفت وزینت) والحلیات . بونلرده حرف وسطی مفتوح ویا مکسور [٢] اوقومق دخی جائزدر .

ذکر اولنان اوزان ثلاثه ده مضاعفلرك تشدیدى جعده دخی باقیدر : الجنة والجنات . الهمة والهمات . القبة والقبات .

[١] بوجوازدن اجوفلر ایله ناقص یایلری استثنا یتشلردرکه انلرده ضمه یوقدر : الصورات ، الرقیات .

[٢] بوندن ده اجوف مستثنادرکه انده کمره یوقدر : البیعات .

جاریه دیمك اولان (أمة) لفظیله دوداق دیمك اولان (شفة) لفظی تا ایله نهایتنان مفرد مؤنثلر دن ایکن جمی مکسر اوله رق (الاماء) و (الشفاه) كلشدر .

حروف هجاء اسملری بولنان (الف ، باء ، تاء ، ثاء ، جیم) الخ لفظلری ایسه ظاهرده مؤنث اولمدیغی حالده (الفات ، بات ، تات ، ثات ، جیات) الخ دیو جمعلمشدر . سماعاً مؤنثدر .

حرف جرلی اسم مفعوللرك جمع مؤنثی دخی ضمیرلرده اجرا اولنور : المنغضوب علیهن ، المرغوب فیهن ، المدخول بهن .

جمع مکسر

مفردك شكلی دکشهرك حاصل اولان جمع دیمكدر . گرك مذکردن اولسون : الرجل (ارکک) والرجال (ارککلر) . الکتاب والکتب (کتابلر) . کرك مؤنثدن اولسون : المرأة (قادین) النساء (قادینلر) . الرسالة والرسائل (رساله لر) .

جمع مکسر ایچون بر خیلی وزنلر وار در . بوراده بعضلری ذکر اولنور :

الاجزاء ، الاشياء ، الاولاد ، الاسباب ، الاحباب ، الاحزاب (حزبلر فرقه لر) الاکواب (کوبلر قوپه لر) الایتام (یتیملر) الاخوال (داییلر) الاعمام (عوجه لر) .

افعال

- أَفْعَلَةٌ { الامثلة (مثالر) الاسئلة (سؤالر) الاجوبة (جوابلر) }
 { الازمنة (زمانلر) الافئدة (فؤادلر) . }
- أَفْعَلَاءُ { الاذكياء (ذكيلر) الاولياء (وليلر) الاقوياء (قويلر) ، }
- أَفَاعِلُ { الافاضل (افضللر) الاصابع (اصبعلر ، پارمقلر) الانامل (انمللر ، پارمق اوجلر) . }
- أَفَاعِيلُ { الاساليب (اسلوبلر) الاباريق (ابرقلر) الاماني (امنيهلر) الاعاجيب (اعجوبهلر) . }
- فَعْلَةٌ { الظلمة (ظالملر) العجزة (عاجزلر) الجهلة (جاهللر) }
 { الحفظة (حافظلر) البررة (بار ومطيع اولانلر) . }
- فَعَالُ { الحساد (حاسدلر) الفجار (فاجرلر ، فنا كيسهلر) }
 { الحدائق (حاذقلر) . }
- فَعَلٌ { الكمل (كاملر) الحضر (حاضرلر) الركع (ركوعده اولانلر) . }
- فُعُولُ { العلوم ، النفوس ، الفلوس (فلسلر ، پولر) الشهود (شاهدلر) }
- فَعْلٌ { الزمر (زمرهلر) القيب (قبهلر) الجمل (جملهلر) الشبه (شبههلر) السور (سورهلر) القرى (قريلهلر) القوى (قوهلر) الاول (اولالر) الاخر (اخرالر) . }
- فَعْلٌ { المحن (محنتلر) النعم (نعمتلر) الفرق (فرقلر) القيم (قيمتلر) اللحي (لحيهلر ، صقاللر) الحلي (حليهلر) . }

- فَعْلٌ { المرضي (مرريضلر) الجرحي (جروحلر) القتلي (مقتوللر) الاسرى (ماسورلر ، اسيرلر) . }
- مضاعف اولان شيتيك جعي (شتي) دخي بووزنده كي جوعدندر .
- فَعَالِي { الرعايا (رعيهلر) القضايا (قضيهلر) الاخلايا (خليهلر ، آري قوغانلري) البرايا (مخلوقات) الخطايا (خطيئهلر ، كناهلر) . }
- فَعَائِلُ { الصحائف (صحيفهلر) الرسائل (رسالهلر) العجائز (عجوزلر) . }
- فَعَلَاءُ { العلماء ، الشعراء ، الكرماء . }
- فَوَاعِلُ { العوالم ، الخواتم ، القواعد ، الجوانب ، العواقب ، الطوالق . }
- فَوَاعِيلُ { الفوانينس (فانوسلر) القوانين (قانونلر) التواريخ (تاريخلر) . }
- فَعَالِلُ { الدفاتر (دفترلر) العنادل (عندليلر) التراجم (ترجهلر) . }
- فَعَالِيلُ { الدكاكين ، القناديل ، الفراديس (فردوسلر ، جنت باغچهلري) العناقيد (ساقملر) الدنانير (ليرهلر) . }
- مَفَاعِلُ { المكاتب ، المساجد ، المنابر ، المدارس ، المكائس مكنسهلر (سپوركهلر) . }
- مَفَاعِيلُ { المفاتيح (مفتاحلر) المحاريب (محرابلر) المساكين (مسكينلر ، زواليلر) المجانين (مجنونلر) الملاعين . }

تفاعیل { التماسیح (تمساحلر) التصاویر (تصویرلر) التماثل (رسملر) .

(أفعال) وزننده اولان جملر مهموز الفاء قسمنده باشده
اجتماع ایدن ایکی همزه نك بری الفه قلب اولنهرق مد اولنور :
الادب والآداب . الامل . والآمال . البئر (قوي) والآبار [۱].
ناقصده آخرده کی واولر ویالر همزه یه منقلب اولور : العضو
والاعضاء . الحی والاحیاء . العدو والاعداء .

فی الاصل ناقص اولان (آب) کلمه سنک جمی دخی بوا یکی
قاعدیه توفیقاً (آباء) اولمشدر .

مضاعفده فی الاصل مدغم ومشدد اولانلر بیله تشدیدسز قالور :
الامداد (مددلر) الاجداد (بیوکبابالر) الالباب (عقول) الاسرار ،
الاحرار .

(یوم) لفظنک جمی ایوام اولمق لازم کلور ایکن یاء ایله واوک
اجتماعنده کی قاعده وجهله [۲] ایام اولمشدر .

(افعاله) وزننک مضاعفنده ادغام واردر : الاعزّة (عزیزلر)
الاذلة (ذلیللر) الاجلة (جلیللر) الادلة (دلیللر) الاجنة (جنینلر ،
قرنده اولان چوجقلر) الازقة (زقاقلر) الازمة (زماملر) الاكنة
(کنانلر ، اورتولر ، قاپاقلر) .

[۱] مقلوباً جمع اولمشدر . (آبار) اولمق لازم کلور ایدی .

[۲] کلمه ده واو ایله یاء اجتماع ایدوب اولکیسی ساکن اولدقده واو بیله
قلب اولمق قاعده در . صرفدن اولان المقتضبات اعلال بمحثة باقکنز .

مهموز الفاء قسمنده بونک ده اولی ممدود اولور : الآونة (اوانلر
زمانلر) الآنية (اناءلر ، قابلر) الآلهة (آهلر ، معبودلر) .
(امام) لفظی مضاعف قاعده سی اوزره (ائمة) دیو جمع
اولمشدر .

(بناء) و (دعاء) و (ثناء) کبی فانک فتحی وکسری وضمی ایله
(فعال) و (فعال) و (فعال) وزنلرنده کی ناقص مفردلرک آخرنده
واودن ویاءدن مقلوب اولان همزه لر (افعاله) وزننده یاه منقلب
اولور : الابنية ، الادعية ، الاثنية ، الاغطية (غطاءلر ، قاپاقلر)
الاولعية (وعاءلر ، قابلر) .

(أفعلاء) وزننک مضاعف قسمنده دخی ادغام واردر : الطییب
والاطباء ، الحییب والاحباء ، الشدید والاشدء .

(افاعل) وزننک ناقصنده آخری یاء ممدوده اولور : الاعلی
والاعالی . الاقصی (پک اوزاق) والاقاصی . الادنی (پک یاقین)
والادانی .

(فَعْلَة) وزننک اجوف قسمنده وسطی الفی اولور : البائع
والباعة . القائد (قوماندان) والقادة . الحائك (چولاه) والحاکة .
برده (فَعْلَة) وزنی واردر که ناقصدن اولان ثلاثی اسم فاعلرک

جعیدر . آخرده کی واولر ویاءلر الفه قلب اولنهرق (فعاة) شکلنه
کیرر : العاصی والعصاة . الباغي والبغاة . القاضی والقضاة . البانی
والبناة . الجانی والجناة .

(فعل) وزنی ناقص قسمندہ کاملاً تبدیل ایدر . الثدی (ممه)
الثدی (مملر) الدلو (قوغه) الدلی (قوغه) الحلی (پیرایه) الحلی
(پیرایه) وکذا : الباکی والباکی .

(مفاعیل) و (مفاعیل) وزن نرندہ مفردہ یاء اولان واولر اصلنه
عودت ایدر : المیسم والمواسم (تمغالر) [۱] المیزان والموازين
(ترازولر) .

مفاعله مشدد مفردلرہ کوره تشدید اولور : المحاب (محبت
اولنان یرلر) المظان (محل ظن) المهام (مهملر) .

(فعال) و (فعلة) و (فعلان) و (فعلة) وزن نرندہ
دخی جمع مکسرلر واردر : الجبال ، الاخوة ، الاخوان [۲] ،
العميان (اعمالر) الفيلة (فیللر) القردة (مايموئلر) الديكة (خروسلر) .
(فعال) وزن نده اجوف واولر یائی صورتندہ اولور : الخوض
والخياض . الروض والرياض . الثوب والثياب .

ناقص قسمنک منتهاسی همزه اولور : الدم والدماء (قائلر) ، الدلو
والدلاء (قوغه) ، الامة والاماء (جاریه) .

[۱] (مواسم) موسم لفظنک دخی جعی اولقله بینلرینی فرق ایچون
میسمک جعندہ (میاسم) دخی دینشدره : صونو القریض فانه المیاسم فی المواسم .
[۲] برادره معناسنه اولان (اخ) اسماء منقوصه دندرہ قرداشلر معناسنده
(اخوة) وارقداشلر معناسنده اخوان دیو جعناک متعارفدر .

ومن المجموع قولهم : الحنفية ، الشافعية ، السابلية ، المقاتلة ، البحارة
(بحریون) الصبیه (صیان) العلیه (اشراف) .

اقسام فعل

فعللر باشلوجه بش قسمدر : فعل ماضی ، فعل مضارع ، امر ،
نهی ، فعل تعجب .

(فعل ماضی) کلدی وکلش کبی زمان تکلمدن مقدم اولان بر
زمانه دلالت ایدن فعلدر .

فعللر دخی مصدرده اولدیغی کبی (ثلاثی مجرد) و (ثلاثی مزید
فیه رباعی) و (ثلاثی مزید فیه خاسی) و (ثلاثی مزید فیه سداسی)
(و رباعی مجرد) و (رباعی مزید فیه خاسی) و (رباعی مزید فیه
سداسی) قسملرینه آیریلورکه بونلر هپ فعل ماضی اعتباریلهدر .

ثلاثی مجرد

ماضی اعتباریلهدر اوچ حرف اصلی بی حاوی اولان فعلدر .
مضارعلریله برابر تلفظی اعتباریلهدر آلتی نوعدر .
نوع اول (فعل یفعل) در . بوکا (باب اول) دینور : کتب
یکتب کبی .

نوع ثانی (فعل یفعل) در . بوکا (باب ثانی) دینور : ضرب

یضرب کبی .

نوع ثالث (فعل يفعل) در. بوکا (باب ثالث) دینور :
ذهب یذهب کبی .

نوع رابع (فعل يفعل) در. بوکا (باب رابع) دینور : ركب یركب کبی .

نوع خامس (فعل يفعل) در. بوکا (باب خامس) دینور :
قرب یقرب کبی [١] .

نوع سادس (فعل يفعل) در. بوکا (باب سادس) دینور :
حسب یحسب کبی .

بونلردن باب سادس قلیل الاستعمالدر ومثال قسمنه مخصوص
کبیدر. مضارعلرندن واولر محذوفدر : وِرْثِ یرْثُ . وَثِقَ یَثِقُ .
وَلِی یَلِی کبی .

باب خامس حسن وقبح وجبن وشجاعت کبی افعال طبایعه مخصوصدر
واندن مضاعف ولفیف یوقدر. اجوف وناقص قسمی دخی نادردر.
مضاعف ایله لفیف باب ثالثده دخی یوقدر .

افعال ثلاثیه نك اك چوغی باب اول ایله باب ثانیدندر [٢] .
اجوف ایله ناقصك واوی قسملری علی الاکثر باب اولدن ویائی
قسملری باب ثانیدندر [٣] .

[١] باب رابعدن دخی استعمال اولغشدر : لاتقربوهن .

[٢] باب اولك مثال قسمی یوق کبیدر. اقسام باقیه هرا یکی سنده شایعدر .

[٣] مضاعف متعدیلر دخی علی الاکثر باب اولدن ومضاعف لازملر
باب ثانیدندر .

فعللر فاعللری اعتباریلرله غائب و غائبه ومخاطب ومخاطبه ومتکلم
ومفرد وتثنیه وجع اولور . ومعلوم ومجهول اون دردر وجه
اوزره [*] تصریف اولنور .

ماضی معلومك تصریفی

مفرد	تثنیه	جمع
فعل	فعلا	فعلوا
فعلت	فعلتا	فعلن
فعلت	فعلتا	فعلتم
فعلت	فعلتا	فعلتن
فعلت	—	فعلنا

مذكر
مؤنث
مذكر
مؤنث
مخاطب
متکلم

تصريفك اقسام سبعهيه تطيقاً اجراسنه کلنجه : مضاعفلرده
تشديد سبيله فعل ماضينك اوچ وزنی برلشور . تشديد جمع
مؤنث غائبهيه قدر باقی واندن اعتباراً غيرباقيدر . فعل ياخود فعل
وزنده اولديغی آندن صکره ظاهر اولور .

(فعل) وزنندن : مدّ (چکدی ، اوزاندى) مدّا . مدوا .

[*] بوندن امرلرونهیلر مستثنادرکه انلرايچون يالکرتيشر صيغه واردر .

مَدَت . مَدَّتَا . مَدَدَن . مَدَدْتَ . مَدَدْتُمَا . مَدَدْتُمْ . مَدَدْتِ . مَدَدْتُمَا .
مَدَدْتَن . مَدَدْتِ . مَدَدْتُمَا .

(فَعَلَ وَزَنَدَن) : مَلَّ (اوصاندى) مَلَّ . مَلُّوا . مَلَّت .
مَلَّتَا . مَلَلَن . مَلَلْتَ . مَلَلْتُمَا . مَلَلْتُمْ . مَلَلْتِ . مَلَلْتُمَا . مَلَلْنَا .
اجوفلرده وسطده کی واولر ویاالر الف اولمغله واوی یاخود
یائی قسمندن اولدینی جمع مؤنث غائبه قدر ظاهر اوله ماز . مثلاً :
قولدن : « قال (دیدى ، سويلدى) قالوا . قالت . قالتا . الخ »
دینلدیکی کبی میلدن دخی : « مال (میل ایتدی) مالا . مالوا .
مالت . مالتا . » دینور . الخ

جمع مؤنثدن اعتباراً واوی ایله یائی ده فرق حاصل اولور .
شویله که جمع مؤنثدن اعتباراً هرایکی قسمده الفلر محذوف اولمغله
برابر اجوف واولرک حرف اولی مضموم واجوف یأیلرک حرف
اولی مکسور اوقنور :

قَلَن . قَلَّت . قَلَّتُمَا . قَلْتُمْ . قَلَّتِ . قَلْتُمَا . قَلْتَن . قَلَّتِ . قَلْنَا .
مَلَن . مَلَّت . مَلَّتُمَا . مَلْتُمْ . مَلَّتِ . مَلْتُمَا . مَلْتَن . مَلَّتِ . مَلْنَا .

اخطار

خوف ایله نوم [*] اجوف واوی ایکن اجوف یائی کبی تصریف

[*] بونلر همدده باب رابعندردر : خاف یخاف ، نام ینام وکذا نال ینال .

اولئمشدر : خَافَ (قورقدی) خَافَا . خَافُوا . خَافَتْ . خَافْتَا . خَفَن .
خَفَتْ . الخ . نام (اویودی) نَامَا . نَامُوا . نَامَتْ . نَامْتَا . نَمِن .
نَمَتْ . الخ .

اجوفلره کوره اوچ وزنک ده حکمی بردرکه وسطده الف
حاصل اولوب جمع مؤنث غائبه دن اعتباراً محذوف اولور .

ناقصلر کَرَک واوی وکَرَک یائی اولسون (فَعَلَ) وزنده بشقه
(فَعَلَ) وزنده بشقه درلودر . شویله که (فَعَلَ) وزنده آخرده کی
(واو) یاخود (یاء) مفرد مذکرده الف اولوب واویده عموداً
ویائیده (ی) شککنده یازیلور : عفودن (عَفَا) دعوتدن (دَعَا)
عدواندن (عَدَا) . جریاندن (جَرَى) . وقایه دن (وَقَى) هدایتدن
(هَدَى) کبی .

تشیه غائبه ده وجمع مؤنث غائبه لرده واندن اعتباراً متکلملره
دکین واوی ایسه (واو) ویائی ایسه (یاء) عیناً ملفوظ اولور .
جمع مذکر غائبه ده ومفرد مؤنث غائبه ایله تشیه مؤنث غائبه ده
محذوف بولور .

عَفَا (عفوایتدی) عَفَّوا . عَفَّوْا . عَفَّت . عَفَّتَا . عَفَّوْن . عَفَّوْت .
عَفَّوْتُمَا . عَفَّوْتُمْ . عَفَّوْتِ . عَفَّوْتُمَا . عَفَّوْتِن . عَفَّوْنَا .

وَقَى (وقایه ایتدی) وَقَّيَا . وَقَّوْا . وَقَّت . وَقَّتَا . وَقَّوْن . وَقَّوْت .
وَقَّوْتُمَا . وَقَّوْتُمْ . وَقَّوْتِ . وَقَّوْتُمَا . وَقَّوْتِن . وَقَّوْنَا .

اخطار

مصادر ثلاثیه دن (فعل) وزننده کچن لی وکی مصدر لرینک
فعلی ماضیهی (لوی) و (کوی) در. وقی کبی تصریف اولنور.
وکذا: (طوی) و (نوی) و (روی).

(فعل) وزننده کی ناقص لر واوی دخی اولسه یائی صورتنده
اولور. یاء لر عند التصریف جمع مذکر غائب لر دن ماعداده ملفوظ
اولوب انلرده حذف اولنور و جمع مؤنث غائبه لر دن اعتباراً حرف مد
اوله رق اوقنور. جمع مذکر غائب لر ده جمع واوی ماقبلی مضموم
اوله رق ممدود اولور.

(رضواندن) . رَضِیَ (خشنود اولدی) رَضِیَا . رَضُوا .
رَضِیتَ . رَضِیتَا . رَضِینَ . رَضِیتَ . رَضِیتُمَا . رَضِیتُمَا . رَضِیتَ .
رَضِیتُمَا . رَضِیتَ . رَضِیتُمَا . رَضِیتَ . رَضِیتُمَا . رَضِیتَ . رَضِیتُمَا .

(نسیانندن) : نَسِیَ (اونوتدی) نَسِیَا . نَسُوا . نَسِیتَ . نَسِیتَا .
نَسِینَ . نَسِیتَ . نَسِیتُمَا . نَسِیتُمَا . نَسِیتَ . نَسِیتُمَا . نَسِیتَ . نَسِیتُمَا .
نَسِینَا .

(فعل) وزننک اجوف و ناقص قسملری اندر در.

اجوفی دیگر ایکی وزننده اولدیغی کبدر . طولدن : طَالَ
(اوزادی) طَالَا . طَالُوا . طَالَتْ . طَالَتْ . طَالَتْ . طَالَتْ .

ناقصی ، واوی اولوب (واو) یالکز جمع مذکر غائبه
محدوف و اندن ماعداده حرف مد اوله رق ملفوظدر .
سَرَوَ (سر آمد اولدی) سَرَوَا . سَرَوَا . سَرَوَا . سَرَوَاتَا .
سَرَوْنِ . سَرَوْتِ . سَرَوْتُمَا . سَرَوْتُمَا . سَرَوْتِ . سَرَوْتِ . سَرَوْتِ .
سَرَوْتِ . سَرَوْنَا .

ماضی مجهول

فاعلی مجهول اولان ثلاثی فعل ماضیلر علی العموم (فعل)
وزننده در: (فعل) . فَعَلَا . فَعَلُوا . فَعَلْتَ . فَعَلْتَا . فَعَلْنِ . الخ .
(مهموزدن) : أَكَلَ (یینلدی) أَكَلَا . أَكَلُوا . الخ سَأَلَ
(صورلدی، ایستلدی) سَأَلَا . سَأَلُوا . الخ . قَرِئَ (اوقوندی)
قَرَأَا . قَرَأُوا . الخ .

(مضاعفدن) جمع مؤنث غائبه دکن تشدیدلی و اندن اعتباراً
تشدید سزدر : مَدَّ (چکلدی . اوزاتلدی) مَدَا . مَدُوا . مَدَتْ .
مَدَّتَا . مَدَدْنِ . مَدَدْتَ . مَدَدْتُمَا . مَدَدْتُمَا . مَدَدْتِ . الخ .

(اجوفدن) معلومه الف اولان حرف وسط لر مجهوله
یاء اولور . اصلی كَرَّ وَاو ، كَرَّ یاء اولسون . بناء علیه جمع
مؤنث غائبه قدر (فیل) شکلنده بولنوب اندن اعتباراً یاء لر
حذف اوله رق حرف اوللری و اویده و یائیده مکسور قالور :

قيل (دينلدى، سويلندى) قِيلَا . قِيلُوا . قِيلَتْ . قِيلْتَا .
 قَلَنْ . قَلَتْ . قَلْتُمَا . قَلْتُمْ . قَلْتِ . قَلْتُمَا . قَلْتَنْ . قَلْتِ . قَلْنَا .
 بيع (ساتلدى) بِيَعَا . بِيَعُوا . بِيَعَتْ . بِيَعْتَا . بَعَنْ . بَعَتْ .
 بَعْتُمَا . بَعْتُمْ . الخ .

(نائىصدن) واويلر دخی يائی صورتنده اولور . ياءلر جمع
 مذکر غائبلردن ماعداده ملفوظ اولور . جمع مؤنث غائبه لردن
 اعتباراً ممدود اوله رق او قنور . جمع مذکر غائبلرده حذف اولنوب
 کلمه نك حرف وسطى حرف اولى کبی مضموم وجهه مخصوص
 اولان واو ممدود اولور .

عفودن : عَفَى (عفواولندى) عَفَا . عَفَا . عَفُوا . عَفِيَتْ . عَفِيْتَا .
 عَفَيْنَ . عَفِيَتْ . عَفِيْتُمَا . عَفِيْتُمْ . عَفِيَتْ . عَفِيْتَنْ . عَفِيَتْ .
 عَفَيْنَا .

وقايه دن : وَقَى (وقايه اولندى) وَقَا . وَقُوا . وَقِيَتْ .
 وَقِيْتَا . وَقَيْنَ . وَقِيَتْ . وَقِيْتُمَا . وَقِيْتُمْ . وَقِيَتْ . وَقِيْتَنْ .
 وَقِيَتْ . وَقَيْنَا .

کوريليور که ماضى مفردلرک آخرينه شومنتهالر : «اوا» [*] ت
 تَا نَ تَ تُمَا تُم تُمَا تَن تَنَا «کلهرک تثنیه و جمع و مؤنث

[*] بوالف خطده در . لفظده دکدر .

و مخاطب و متکلم صيغه لری حاصل اوليور [*] . ماضى انواعک
 کافه سی هپ او منتهالر ايله تصریف اولنمقده در . ايمدی :
 مافوق الثلاثی اولان انواعدن رباعی مجردک مصدری بولنان
 (فعلة) نوعنک ماضیسی (فعلل) وزنده در و تصریفی شویله در :
 فعلل ا وا ت تا ن
 ت تما تم ت تما تن
 ت نا

مجهولی

فعلل وزنده در . (..... ا وا ت) الخ .

ثلاثی مزید رباعیدن (افعال) نوعنک فعل ماضیسی (افعلل)
 وزنده در : (افعل . افعلوا . افعلت . افعلت . الخ .

(مضاعف) قسمنده ثلاثیده اولدیغی کبی جمع مؤنث غائبیه قدر
 ادغامی و اندن اعتباراً ادغامسزدر : اقر (اقرار ایتدی) . (اقرا .
 اقروا . اقرت . اقرتا . اقررن . اقررت . الخ .

(اجوف) قسمنده ثلاثیده اولدیغی کبی وسطلرنده جمع مؤنث
 غائبیه قدرالف بولنور . اندن اعتباراً الفلر محذوف اولور :

[*] حرف اخیری (ت) اولان بر مصدرك ماضى مخاطب و متکلمنده
 و آخری (ن) اولان بر مصدرك ماضى جمع مؤنث غائبه سیله متکلم جمعنده
 تشدید حاصل اولور : سکت . سکت . صن . صنّا .

أَقَالَ (پازارلغی بوزدی) . (أَقَالَ . أَقَالُوا . أَقَالَتْ . أَقَالَتْ . أَقَالَتْ . أَقَالَتْ)
أَقْلَنَ . أَقْلَتْ) الخ .

أَمَالَ (اکدی ، میل ایتدردی) . (أَمَالَ . أَمَالُوا . أَمَالَتْ .
أَمَالَتْ . أَمَلْنَ . أَمَلَتْ) الخ .

(ناقص) قسمندہ ثلاثی ناقصہ لک (فعل) وزنی کبی معاملہ اولنور
وہپ یائی اولور : أعطى (ویردی) . أعطيا . أعطوا . اعطت .
اعطتا . اعطين . اعطيت) الخ .

اخطار

ثلاثینک فوقندہ ناقصہ لک بویولده تصریف اولنور وہپسی
ناقص یائی صورتندہ اولور .

مجهولی

(أَفْعَلَ) وزنندہ در : (أَفْعَلَ . أَفْعَلُوا) الخ .

مضاعفہ معلومندہ اولدیغی کیدر : أَقَرَّ (اقرار اولندی)
(أَقَرَا . أَقَرُوا . أَقَرْتُ . أَقَرْتَا . أَقَرَرْنَ) الخ .

اجوفده وسطده کی الفلر جمع مؤنث غائبہ قدر یاء اولوب
یاء لہر حرف مد اولہرق او قنور . اندن اعتباراً محذوف اولور :

أَقِيلَ (پازارلق بوزدی) . (أَقِيلَا . أَقِيلُوا . أَقِيلَتْ .
أَقِيلَتْ . أَقِيلْنَ) الخ .

أَمِيلَ (امالہ اولندی) (أَمِيلَا . أَمِيلُوا . أَمِيلَتْ . أَمِيلَتْ .
أَمِيلْنَ) الخ .

ناقصہ ثلاثی مجهولہ اولدیغی کیدر : أعطى (ویردی) .
أَعْطَا . أَعْطُوا . أَعْطَيْتَ . أَعْطَيْتَا . أَعْطَيْنِ . أَعْطَيْتَ) الخ .

بونک مثال قسمی دخی شایان اخطار در کہ مثال واویدہ حرف
لین اولان واولر حرف مد اولور ومثال یائیدہ یاء لہر واو اولہرق
مد اولنور .

(واوی) : أَوْجَدَ (ایجاد اولندی) . (أَوْجَدَا . أَوْجَدُوا .
أَوْجَدَتْ . أَوْجَدَتَا . أَوْجَدْنَ) الخ .

(یائی) : أَوْقَظَ (اویاندیرلدی) . (أَوْقَظَا . أَوْقَظُوا .
أَوْقَظَتْ) الخ .

(تفعیل) نوعنک فعل ماضیسی (فعل) وزنندہ در : (فعل) .
فَعَّلَا . فَعَّلُوا ، فَعَّلَتْ) الخ .

اقسام سبعہ تطبیق ایچون ناقص قسمندن بشقد لازم الاخطار
اولانی یوقدر . اوده شویله در :

سَمِيَ (تسمیہ ایتدی) . (سَمِيَا . سَمُوا . سَمَتْ . سَمَتَا . سَمَيْنِ .
سَمِيَتْ . سَمِيَتَا . سَمِيَتِ . سَمِيَتَا . سَمِيَتْنِ . سَمِيَتْ ، سَمِيْنَا .

مجهولی

فَعَلَ وَزَنْدَهْدَر: فَعَلَا . فَعَلُوا . فَعَلْتَ (الخ .

سَمِيَ . سَمِيَا . سَمُوا . سَمِيت . سَمِيتَا . سَمِينَ (الخ .

(مفاعله) نَوْعَنكَ فَعَلَ ماضیسی (فاعِل) وَزَنْدَهْدَر: فاعِل .

فَاعَلَا . فَاعَلُوا . فَاعَلْتَ . فَاعَلْتَا . فَاعَلْنِ (الخ .

مضاعفدن جمع مؤنث غائبه قدر تشدیدلی واندن صکره

تشدیدسزدر: (سَاب . سَابَا . سَابُوا . سَابَتْ . سَابَتَا . سَابِينَ) (الخ .

اجوفدن ومثالدن طوغریدن طوغرییه: (جَاوَب . جَاوَبَا .

جَاوَبُوا) (الخ . (وَائِب . وَائِبَا . وَائِبُوا) (الخ .

ناقصدن اولجه اخطار اولندیغی وجهله: جَائِي . جَائِيَا .

جَاءُوا . جَاءَتْ . جَاءَتَا . جَاءَيْنِ (الخ . (وَارِي . وَارِيَا .

وَارُوا) (الخ .

مجهولی

فُوَعَلَ وَزَنْدَهْدَر: (فُوَعَلَا . فُوَعَلُوا . فُوَعَلْتَ) (الخ .

مهموزاللامدن: (اَوْخَذَاخ . مهموز العیندن: سُوَيْل) (الخ .

مهموز اللامدن: نَوْبِيَّ (مخبره اولندی) (الخ .

مضاعفدن: (سَوَب « سبیلشدی » . سَوَبَا . سَوَبُوا) (الخ .

مثالدن: (وُوثِب . وُوثِبَا . وُوثِبُوا) (الخ . (یُسِر . یُسِرَا .

یُسِرُوا) (الخ .

اجوفدن: (جُوَوِب . جُوَوِبَا جُوَوِبُوا) (الخ .

ناقصدن ولقیفدن: (جُوُثِي . جُوُثِيَا . جُوُثُوا . جُوُثِيَتْ) (الخ .

(وُورِي . وُورِيَا . وُورُوا . وُورِيَتْ) (الخ .

ثلاثی مزید خاسیدن (انفعال) نَوْعَنكَ فَعَلَ ماضیسی (انفعال)

وزندهدر: (اِنْفَعَلَ . اِنْفَعَلَا . اِنْفَعَلُوا) (الخ .

مضاعفدن امثالی وجهله جمع مؤنث غائبه قدر ادغاملی

واندن اعتباراً ادغامسزدر: (اِنْفَكَ . اِنْفَكَا . اِنْفَكُوا . اِنْفَكَت .

اِنْفَكَتَا . اِنْفَكَكْنِ) (الخ .

اجوفدن وسطده کی واولر ویا لر جمع مؤنث غائبه قدر الفه

منقلب اولوب اندن اعتباراً الفلر حذف اولنور: (اِنْقَادَا . اِنْقَادَا .

اِنْقَادُوا . اِنْقَادَتْ . اِنْقَادَتَا . اِنْقَدْنِ) (الخ .

ناقصدن امثالی وجهله در: (اِنْقَضَى . اِنْقَضِيَا . اِنْقَضُوا .

اِنْقَضَتْ . اِنْقَضَتَا . اِنْقَضَيْنِ) (الخ .

انفعال نَوْعَنكَ مجهولی یوقدر .

(افتعال) نَوْعَنكَ فَعَلَ ماضیسی (افتعل) وَزَنْدَهْدَر: (اِفْتَعَلَ

اِفْتَعَلَا . اِفْتَعَلُوا . اِفْتَعَلْتَ) (الخ .

مضاعفدن جمع مؤنث غائبه قدر ادغاملی واندن اعتباراً

ادغام سر در : (اَحْيَ . اَحْيَا . اَحْيُوا . اَحْيَتْ . اَحْيَتَا . اَحْيَجْنَ) الخ .

مثال قسمندہ باشدہ کی حرف علت تايہ قلب وادغام اولندرق
مثلا اتحاددن (اَتَّحَدَ . اَتَّحَدَا . اَتَّحَدُوا) الخ . اتصافدن (اَتَّصَفَ . اَتَّصَفَا . اَتَّصَفُوا) الخ .

اجوفدن انفعال نوعی کییدر . یعنی وسطدہ کی واولر ویالر
جمع مؤنث غائبہ قدر الفہ منقلب اولوب اندن اعتباراً الفلر
حذف اولنور : (اِحْتَاجَ . اِحْتَاجَا . اِحْتَاجُوا . اِحْتَاجَتْ . اِحْتَاجَتَا . اِحْتَاجْنَ) الخ .

ناقصدن امثالی وجهلہ در (اِفْتَرَى . اِفْتَرَا . اِفْتَرَوْا) الخ .

مجهولى

(اَفْعَلْ) وزندہ در : (..... ا وا ت) الخ .

افسام سبعہ افعال نوعنك ماضى مجهولى كى تطبیق اولنور .
مضا عفدن : اضطر . اضطرا . اضطروا . اضطرت . اضطرتا . اضطرتن) الخ .

اجوفدن : (اُخْتِیرَ . اُخْتِیرَا . اُخْتِیرُوا) الخ .

ناقصدن : (اِبْتَغَى . اِبْتَغَا . اِبْتَغُوا) الخ .
مثال دن قاعدہ سی وجهلہ : (اِتَّحَدَ . اِتَّحَدَا . اِتَّحَدُوا) الخ .

(اَفْعَال) نوعنك فعل ماضى معلومى (اَفْعَلْ) وزندہ در :
..... ا وا ت تا ن) الخ .

(اَعُوْجَ . اَعُوْجَا . اَعُوْجُوا . اَعُوْجَتْ . اَعُوْجَتَا . اَعُوْجَجْنَ)
الخ . (اِرْعَوَى . اِرْعَوَا . اِرْعَوُوا . اِرْعَوَتْ . اِرْعَوَتَا . اِرْعَوَيْنَ) الخ .

افعال نوعنك مجهولى یوقدر .

(تَفْعَلْ) نوعنك فعل ماضىسى (تَفْعَلْ) وزندہ در : (..... ا ت ن) الخ .

(تَوَقَّى . تَوَقَّيَا . تَوَقَّوْا . تَوَقَّتْ . تَوَقَّتَا . تَوَقَّتَيْنِ) الخ .

مجهولى

(تَفْعَلْ) وزندہ در : (..... ا وا ت) الخ .

تَوْفِي (وفات ایتمدی) (تَوْفِيَا • تَوْفُوا • تَوْفِيَتْ) الخ •

(تفاعل) نَوْعُكَ ماضی معلومی (تَفَاعَلَ) وزنده در : (.....)
..... وَا ت تا ن) الخ •

تَوَاصَى • تَوَاصِيَا • تَوَاصَوْا • تَوَاصَتْ • تَوَاصَتْ • تَوَاصَيْنِ) الخ •

مجهولی

تُعْوَل وزنده در : (تُعْوَد • تَعْوَدَا • تَعْوَدُوا • تَعْوَدَتْ •
تَعْوَدَتَا • تَعْوَدِدْنَ) الخ •

(تَعْوِطِي • تَعْوِطِيَا • تَعْوِطُوا • تَعْوِطِيَتْ • تَعْوِطِيَتَا • تَعْوِطَيْنِ) الخ •

ثلاثی مزید سدا سیدن (استفعال) نَوْعُكَ ماضیسی (اِسْتَفْعَلَ)
وزنده در : (اِسْتَفْعَلَ • اِسْتَفْعَلَا • اِسْتَفْعَلُوا) الخ •

اِسْتَيْقَنَ (یقیناً بیلدی) • (اِسْتَيْقِنَا • اِسْتَيْقِنُوا) •

مضاعفده واجوفده و ناقصده افعال نوعی کبی تصریف
اولنور : اِسْتَقَرَّ (قرار لشدی) • (اِسْتَقَرَّا • اِسْتَقَرُّوا • اِسْتَقَرَّتْ •
اِسْتَقَرَّتَا • اِسْتَقَرَّرْنَ) الخ •

اِسْتَبَاحَ (مباح عد ایتمدی) • (اِسْتَبَاحَا • اِسْتَبَاحُوا • اِسْتَبَاحَتْ •
اِسْتَبَاحَتَا • اِسْتَبَحْنَ • اِسْتَبَحَتْ) الخ •
اِسْتَفَى (فتوی ایتمدی) • (اِسْتَفَيَا • اِسْتَفُوا • اِسْتَفَتْ •
اِسْتَفَتَا • اِسْتَفَتَيْنِ) الخ •

مجهولی

(اِسْتَفْعَلَ) وزنده در : (..... وَا ت) الخ •

اقسامه تطبیقده افعال نَوْعُكَ مجهولی کبی تصریف اولنور :

اِسْتَحَبَّ (مستحب و مرغوب کورلدی) • (اِسْتَحَبَا • اِسْتَحَبُوا) الخ •

اِسْتَوْقَنَ (یقیناً بیلدی) • (اِسْتَوْقِنَا • اِسْتَوْقِنُوا) الخ •

اِسْتَبِيحَ (مباح عد اولندی) • (اِسْتَبِيحَا • اِسْتَبِيحُوا) الخ •

اِسْتَفَى (فتوی ایستلندی) • (اِسْتَفَيَا • اِسْتَفُوا • اِسْتَفِيَتْ •
اِسْتَفِيَتَا • اِسْتَفَتَيْنِ • اِسْتَفَتِيَتْ) الخ •

اِسْتَفِيَتَا • اِسْتَفَتَيْنِ • اِسْتَفَتِيَتْ • اِسْتَفَتِيَتَا) الخ •

(اِفْعِيْعَال) نَوْعُكَ ماضی معلومی (اِفْعَوَعَلَ) و مجهولی

(اِفْعَوَعَلَ) وزنده در : (..... وَا ت) الخ •

(اِفْعِيْلَال) نَوْعُكَ ماضیسی (اِفْعَال) وزنده در : (.....)

.... وا.... ت.... تا) الخ . بنوعك مجهولى يوقدر .

(اَفْعُول) نوعك ماضى معلومى (اَفْعُول) ومجهولى (اَفْعُول)
وزنده در : (.... ا.... وا) الخ .

رباعى مزید خاسى اولان (تَفَعَّل) نوعك ماضيسى (تَفَعَّل)
وزنده در : (.... ا.... وا.... ت) الخ .
بنوعك مجهولى يوقدر .

رباعى مزید سداسيدن (اَفْعَلَّال) نوعك ماضيسى (اَفْعَلَّال)
وزنده در : (.... ا.... وا.... ت) الخ .
بونك دخى مجهولى يوقدر .

(اَفْعَلَّال) نوعك ماضى معلومى (اَفْعَلَّال) ومجهولى (اَفْعَلَّال)
وزنده در : (.... ا.... وا.... ت) الخ .
اَشْرَبَ اليه (آکا بيون اوزاديله رق باقلدى) اليهما . الخ .

اخطار

(اَفْعَال) نوعى مستثنى اولق اوزره همزه زائده ايله ابتدا

ايدن انواعك همزه لرى بتون همزه وصلدر كه انلره اوست طرفدن
برحرف اولانورسه اوهمزه لرى يالكز خطده قالوب تلفظدن ساقط
اولور . كرك مصدر ، كرك ماضى وكرك امر اولسون : (انفعال
وافتعال . انفعال . وافتعل) .

فعل ماضيلر موقع دعاده امر غائب ايله ترجمه اولنور : رضى
الله تعالى عند = الله تعالى اندن راضى اولسون .

ادات نفى اولان (ما) لفظى بر فعل ماضى اولنه كلمكله او
ماضى ، منفى اولور : كَتَبَ (يازدى) ما كَتَبَ (يازمدى) تعلم
(او كرندى) . ما تَعَلَّمَ (او كرنمى) . ما أَقَرَّ (اقرار ايتمدى) .
ما اسْتَقَرَّ (قرار لشمى) .

(لا) ايله منفى اولان ماضيلر معنای دعا والتزامى متضمن اولور :
لامات (اولسون) . لا مَدَحْتُ أَحَدًا غَيْرَهُ (اندن بشقه كيمسه ي
مدح ايتيم) .

لا ، معنای نفیده متمحض يعنى محضانفى وسلب ايچون دخى اولور :
لا رأيناهم ولا رأونا (نه بز آنلرى كوردك نه ده آنلر بزي كورديلر) .

فعل مضارع

كلور وكليور كې تكلم زمانه ويا خود اندن صكره كى زمانه

دلالت ایدن فعلدر . اولنده شو درت (ی ت ا ن) حرفك بری
بولنور : یجی ، تجی ، اجی ، نجی .

بونلره (حروف مضارعة) و (اتین حرفلری) دینور .

زمان استقباله دلالت مقصود اولدقده بونلرك اولنه بر سین
مفتوحه و یاخود (سوف) لفظی کتوریلور : سیجی (یاخود)
سوف یجی (کله جك) .

ذکر اولنان حروف مضارعتدن (ی) غائب علامتیدر .
(ت) هم مؤنث وهم مخاطب علامتیدر . (أ) متکلم مفرد علامتیدر .
(ز) متکلم جمع علامتیدر .

مضارع معلوملرده انلر مفتوح و مضارع مجهوللرده و برده
رباعی اولان مضارعلرك معلوم و مجهولنده انلر مضمومدر .

مضارعلرك تذکیر و تأنیث و خطاب و غیت و تکلم علاماتی
اولندن اولور که ذکر اولنان حروف مضارعت انلری افاده ایتمش
بولنور . تنیه و جمع علاماتی آخرندن اولور که تنیهلرده مضارعك
آخرینه (ان) و جعلرده (ون) کلور . بو و او جمع مذکر
علامتیدر . بعض کلماتده حرف مد و بعض کلماتده حرف لین
اولور . جمع مؤنثلرده یا لکز برنون مفتوحه بولنور . برده (ین)
واردر که او انجق مفرد مؤنث مخاطبهك آخرنده اولور : (یجیان .
تجیان . یجیئون . تجیئون . یجئن . تجیئن . تجئن) .

حروف مضارعتی تعقیب ایدن حرف ، ثلاثیلرده مثال و اویلر
ایله بو حکمده اولان لفیفار و برده اجوفلر و ثلاثینك فوقنده (تفعیل)
و (مفاعلة) و (تفعل) و (تفاعل) و (فعللة) و (تفعیل) بابلری
مستثنی اولق اوزره سا کندر . بونلرده متحرکدر .

مضارع معلومك تصریفي

مفرد	تنیه	جمع
يفعل	يفعلان	يفعلون
تفعل	تفعلان	تفعلن
تفعل	تفعلان	تفعلون
تفعلين	تفعلان	تفعالن
افعل	—	نفعل

مذکر }
مؤنث } غائب
مذکر }
مؤنث } مخاطب
متکلم

ابواب ستهك اقسام سبعةیه تطبیقا تصریفي

(باب اول) سالمندن : (طلب . يطلب . يطلبان . يطلبون) الخ .

مهموزدن : (أمر . يأمر . يأمران . يأمرون) الخ .

مضاعفدن جمع مؤنث غائبه ایله جمع مؤنث مخاطبهده ادغام

فك اولنور .

قَص (قِرْپیدی و حکایه ایتدی) . قِصَص . قِصَصَان . قِصَصُون .
 تَقْصُ . تَقْصَان . تَقْصَصْن . تَقْصُ . تَقْصَان . تَقْصُون . تَقْصِین .
 تَقْصَان . تَقْصَصْن . اَقْصُ . نَقْصُ .
 عَد (صایدی) (يَعْدُ . يَعْدَانِ . يَعْدُونِ) الخ .

اجوفدن وسطده کی واولر جمع مؤنثلردن ماعداده حرف مد
 اوله رق او قنوب انلرده محذوف اولور [*]: قَالَ . يَقُولُ . يَقُولَانِ
 يَقُولُونَ . تَقُولُ . تَقُولَانِ . يَقْلُنَ . تَقُولُ . تَقُولَانِ . تَقُولُونَ
 تَقُولِينَ . تَقُولَانِ . تَقْلُنَ . اَقُولُ . نَقُولُ .

ناقصدن حرف اخیر اولان واو مفردلر ایله تشبیهلرده باقی
 وانلردن ماعداده ساقط اولور: (عَفَا . يَعْفُو . يَعْفَوَانِ . يَعْفُونَ .
 تَعْفُو . تَعْفَوَانِ . يَعْفُونَ . تَعْفُو . تَعْفَوَانِ . تَعْفُونَ . تَعْفِينَ . تَعْفَوَانِ .
 تَعْفُونَ . اَعْفُو . نَعْفُو) .

ناقص قسمنده غائبك اولسون مخاطبك اولسون جمع مذکر لریله
 جمع مؤنثلری صورتده متحد و تقدیرده مختلفدر . مذکرک وزنی
 (يَفْعَلُونَ) و (تَفْعَلُونَ) در . مؤنثک وزنی (يَفْعَلْنَ) و (تَفْعَلْنَ) در .
 (باب ثانی) سالمندن: (كَذَبَ . يَكْذِبُ . يَكْذِبَانِ . يَكْذِبُونَ) الخ .
 مهموزدن: اَفَكَ (اَفْتَرَا ایتدی) يَأْفِكُ . يَأْفِكَانِ . يَأْفِكُونَ .

[*] آخری نون اولان کلماتک مضارع جمع مؤنثلری ماضیده اولدینی
 کی مشددا لآخر اولور: يَكُنْ تَكُنْ

مضاعفدن باب اولده اولدینی کیدر: فَرَّ . يَفِرُّ . يَفِرَانِ .
 يَفِرُونَ . تَفِرُّ . تَفِرَانِ . يَفِرْنَ الخ .

مثال واویدن واولر حذف اولور: وَعَدَ . يَعِدُ . يَعِدَانِ
 يَعِدُونَ . تَعْدُ . تَعْدَانِ . يَعِدْنَ الخ . وَجَّحَ (کیردی) . يَجِّحُ . الخ .
 مثال یائیدن طوغریدن طوغری یه: يَسِرُ = خشونت ایتدی .
 يَسِرُ . يَسِرَانِ . يَسِرُونَ الخ .

اجوفدن وسطده کی یاءلر جمع مؤنثلردن ماعداده حرف مد
 اوله رق او قنوب انلرده حذف اولور: زَادَ . يَزِيدُ . يَزِيدَانِ .
 يَزِيدُونَ . تَزِيدُ . تَزِيدَانِ . يَزِدْنَ . تَزِيدُ . تَزِيدَانِ . يَزِيدُونَ الخ .
 زانه (آکا زینت ویردی) . يَزِينُ . يَزِينَانِ . يَزِينُونَ الخ .

ناقصدن آخرده کی یاءلر مفردلر ایله تشبیهلرده باقی وانلردن ماعداده
 ساقطدر . جمع مذکر لرده حرف وسطک کسره می ضمه یه تحویل
 اولور: قَضَى = حکم ایتدی . يَقْضِي . يَقْضِيَانِ . يَقْضُونَ . تَقْضِيُ .
 تَقْضِيَانِ . يَقْضِينَ . تَقْضِيُ . تَقْضِيَانِ . تَقْضُونَ . تَقْضِينَ [۱] تَقْضِيَانِ .
 تَقْضِينَ [۲] اَقْضِيُ . نَقْضِيُ .

لَفِيف مقرونندن: نَوَى = نیت ایتدی . يَنْوِي . يَنْوِيَانِ .
 يَنْوُونَ الخ .

[۱] تَفْعَلِينَ وزننده در . [۲] تَفْعَلْنَ وزننده در . فرقلری تقدیریدر .

لفيف مفروقدن مثال دخی اولدیغی ایچون : وقی . یقی .
یقیان . یقون . تقی . تقیان . یقین . الخ .

(باب ثالث) سالمندن : مهر (ماهر اولدی) یمهر . یمهران .
یمهرون الخ .

مهموزدن : (سأل . یسأل . یسألان . یسألون) الخ .

مثال واویدن حذف واو ایله : (وقع . یقع . وضع . یضع) الخ .

مثال یائیدن طوغریدن طوغری به : ینع (اولغون اولدی)
ینع الخ .

اجوفدن وسطی الفی والفر جمع مؤنثلرده محذوف اولور :
هاع (اوکوردی) [۱] . (یهاع . یهاعان . یهاعون . تهاع .
تهاعان . یهعن) الخ .

کاع (چکینوب جسارت ایتدی) . [۲] (یکاع . یکاعان .
یکاعون) الخ .

ناقصدن حرف اخیر مفردلر ایله تشبیهلرده باقی وانلردن
ماعداده ساقط اولور : (سعی . یسعی . یسعیان . یسعون . تسعی .
تسعیان . یسعین . تسعی . تسعیان . یسعون . تسعین) [۳] تسعیان .

[۱] بو، باب اولدن (۲) و بو، باب ثانیدن دخی مستعملدر . میدانی
اکا الدانهرق باب ثالثدن اجوفی انکار ایتشددر . (۳) تفعیلین وزندهدر .

تسعین [۱] . اسعی . نسعی .

اخطار

رؤیتک فعل مضارعی همزدسر اولهرق شویله تصریف

اولنور : رأى (کوردی) یری . یریان . یرون .
تری . تریان . یرین . تری . تریان . ترون . ترین . تریان . ترین .
اری . نری .

(باب رابع) سالمندن : (حفظ . یحفظ . یحفظان . یحفظون) الخ .

مهموزدن : سَم (اوصاندی) یسأم . یسأمان) الخ .

مضاعفدن امشالی وجهله : عض (ایصردی) . یعض .
یعضان . یعضون) الخ . لَج (عنادايتدی) یلج . الخ .

مثالدن ، مضاعفدن اولمدقجه حذف واو ایله [۲] : (وسع . یسع .

یسعان . یسعون) الخ . وَطی (باصدی) یطأ الخ .

مضاعف اولهرق بلا حذف : (ود . یود . یودان) الخ .

اجوفدن باب ثالثده اولدیغی کیدر : (خاف . یخاف . یخافان .
یخافون . تخاف . تخافان . یخفن) الخ .

[۱] تفعیل وزندهدر . کما تقدم . وكذلك ما يأتي من الرؤية .

[۲] حرف حلق بولمق شرطیلهدر . بخلاف وجل بوجل . قال تعالى

(بيع • يباع • يباعان • يباعون • تباع • تباعان • يبعن) الخ •

ناقصدين باب ثالث ورابعك مضارع معلومى وجهله تصريف

اولنور: يرجى (او ميلور) يرجيان • يرجون • ترجى • ترجيان •
يرجين الخ •

ما فوق الثلاثى اولان مضارع

مضارع انواعك كافه سنده تصريف جدولنده كوسترلديكى
وجهله در •

اخطار

ثلاثينك ما فوقنده مضارع معلومك حرف اخيرينك ماقبلى
مفتوح قلنغله مضارع مجهول صيغه سى حاصل اولور • ثلاثى مزيد
رباعيلردن ماعداده مضارعت حرفى ده مضموم قيلق اقتضا ايدر •
نتكيم آتيا معلوم اولور •

(فعلة)

نوعنك مضارع معلومى (يفعل) وزننده در: (يفعل • يفعلا •

يفعلون • تفعل • تفعلان • يفعالن • تفعل • تفعلان • تفعلون •

تفعالن • تفعلا • تفعلا • تفعلا • تفعلا • تفعلا • تفعلا •
وزنده در: ان • ون • الخ •

(افعال)

نوعنك مضارع معلومى (يفعل) وزننده در: ان • ون • الخ •

مضاعفدن: (يحب • يحبان • يحبون • يحب • يحبان • يحب • يحبان • يحبان •)

مثالدى: يولج (ادخال ايدر) (يولجان • يولجون) • الخ •

ياى دخى اولسه واوى صورتنده اولور: (ايقظ • يوقظ •

ان • ون) الخ •

اجوفدن: (يحب • يحبان • يحبون • يحب • يحبان • يحب • يحبان •)

ناقصدين: (يعطي • يعطيان • يعطون • تعطي • تعطيان • يعطين •)

مجهولى ثلاثينك مضارع مجهولنه مشابهدر: (يفعل • ان •

ون) الخ •

(يحب • يحبان • يحبون) الخ • (يحب • يحبان • يحبون) الخ •

(يعطي • يعطيان • يعطون) الخ •

(تفعیل)

نوعنک مضارع معلومی (یَفْعَلُ) وزننده در: ان . ون . الخ .
 (يَجِدُّ . يَجِدُّانِ . يَجِدُّونَ) الخ . (يَزِينُ . يَزِينَانِ . يَزِينُونَ) الخ .
 (يُؤَدِي . يُؤَدِيَانِ . يُؤَدُونَ) الخ .

مجهولی (يَفْعَلُ) وزننده در: ان . ون . الخ . (يَجِدُّ . يَجِدُّانِ) الخ .
 (يَزِينُ . يَزِينَانِ) الخ . (يُؤَدِي . يُؤَدِيَانِ . يُؤَدُونَ) الخ .

(مفاعلة)

نوعنک مضارع معلومی (يُفَاعِلُ) وزننده در: ان . ون . الخ .
 مضاعفدن جمع مؤنثارده ادغام فك، وماعداده ابقاء اولنور :
 (يُحَادُّ . يُحَادُّانِ . يُحَادُّونَ . يُحَادُّانِ . يُحَادُّونَ) الخ .
 اجوفدن : (يُحَاوِرُ . يُحَاوِرَانِ . يُحَاوِرُونَ) الخ .
 ناقصدن : (يُبَالِي . يُبَالِيَانِ . يُبَالُونَ . يُبَالِيَانِ . يُبَالِينِ) الخ .
 مجهولی (يُفَاعِلُ) وزننده در: ان . ون . الخ .
 (يُدَاوِي . يُدَاوِيَانِ . يُدَاوُونَ) الخ .

مضاعفده ادغام سببیه مضارع معلوملرك مجهولدن فرقی جمع
 مؤنثارده ظاهر اولور که آنلرده اظهار وارددر: (يُحَادُّ . يُحَادُّانِ) الخ .
 (يُحَادُّونَ . يُحَادُّانِ . يُحَادُّونَ) الخ .

(انفعال)

نوعنک مضارعی (يَنْفَعِلُ) وزننده در: ان . ون . الخ .
 مضاعفدن امثالی وجهله در: يَنْفَضُ (سيلكنور) (يَنْفَضَانِ) الخ .
 (يَنْفَضُونَ . تَنْفَضُ . تَنْفَضَانِ . يَنْفَضَانِ) الخ .
 اجوفدن وسطی الفلی اولوب الفار جمع مؤنثارده حذف اولنور :
 (يَنْقَادُ . يَنْقَادَانِ . يَنْقَادُونَ . تَنْقَادُ . تَنْقَادَانِ . يَنْقَادَانِ) الخ .
 ناقصدن : (يَنْزَوِي . يَنْزَوِيَانِ . يَنْزَوُونَ . تَنْزَوِي . تَنْزَوِيَانِ) الخ .
 (يَنْزَوِينِ) الخ .
 بونوعنک مجهولی يوقدر .

(افتعال)

نوعنک مضارع معلومی (يُفْتَعِلُ) وزننده در: ان . ون . الخ .
 اقسامه تطبیقنده انفعال بابی کی تصریف اولنور .

مضاعفدن: (يَمْتَدُ . يَمْتَدَانِ . يَمْتَدُونَ) الخ.

مثالدن: (يَتَفَقُّ . يَتَفَقَّانِ . يَتَفَقُّونَ) الخ.

اجوفدن: (يَحْتَاطُ . يَحْتَاطَانِ . يَحْتَاطُونَ) الخ. يَغْتَابُ الخ.

يزداد الخ. يَدَانِ الخ. ويقال من الازدواج: يَزْدُوجُ الخ.

لفيفدن: (يَتَّقِي . يَتَّقِيَانِ . يَتَّقُونَ . تَتَّقِي . تَتَّقِيَانِ . يَتَّقِينَ) الخ.

مجهولی (يَفْتَعِلُ) وزندهدر: ان . وان الخ.

(يَضْطَرُّ . يَضْطَرَانِ . يَضْطَرُونَ) الخ.

مثالدن: (يَتَّهَمُ . يَتَّهَمَانِ . يَتَّهَمُونَ) الخ.

اجوفدن: (يَخْتَارُ . يَخْتَارَانِ . يَخْتَارُونَ) الخ.

ناقصدن: (يَصْطَفِي . يَصْطَفِيَانِ . يَصْطَفُونَ) الخ.

(افعال)

نوعنك مضارعی (يَفْعَلُ) وزندهدر: ان . ون الخ.

(يَغْبِرُ . يَغْبِرَانِ . يَغْبِرُونَ . تَغْبِرُ . تَغْبِرَانِ . يَغْبِرُونَ) الخ. (يَرْعَوِي .

يَرْعَوِيَانِ . يَرْعَوُونَ . تَرْعَوِي . تَرْعَوِيَانِ . يَرْعَوِينَ) الخ.

بونوعك مجهولی يوقدر •

(تفعل)

نوعنك مضارع معلومی (يَتَفَعَّلُ) وزندهدر: ان . ون الخ.

(يَتَكَلَّمُ . يَتَكَلَّمَانِ . يَتَكَلَّمُونَ) الخ.

ناقصدن ثلاثیه کی یفعل وزنده بولنان مضارع کبی تصریف

اولنور. (يَتَمَنَّى . يَتَمَنِّيَانِ . يَتَمَنَّوْنَ) الخ.

مجهولی (يَتَفَعَّلُ) وزندهدر: ان . ون الخ.

(يَتَوَفَّى . يَتَوَفَّيَانِ . يَتَوَفَّوْنَ . تَتَوَفَّى . تَتَوَفَّيَانِ . يَتَوَفَّيْنَ) الخ.

(تفاعل)

نوعنك مضارع معلومی (يَتَفَاعَلُ) وزندهدر: ان . ون الخ.

مضاعفدن: (يَتَخَاضُ . يَتَخَاضَانِ . يَتَخَاضُونَ) الخ.

ناقصدن: (يَتَوَارِي . يَتَوَارِيَانِ) الخ.

مجهولی (يَتَفَاعَلُ) وزندهدر: ان . ون (يَتَعَاطَى . يَتَعَاطِيَانِ .

يَتَعَاطُونَ) الخ.

(استفعال)

نوعنك مضارع معلومی (يَسْتَفْعَلُ) وزندهدر: ان . ون الخ.

مضاعفدن: (يَسْتَحِبُّ . يَسْتَحِبُّانِ . يَسْتَحِبُّونَ) الخ.

مثالین: (یستقیظ . یستقظان) الخ . (یستوعب . یستوعبان) الخ .

اجوفدن: (یستجیب . یستجیبان . یستجیبون) الخ .

ناقصدن: (یستسقی . یستسقیان . یستسقون) الخ .

لفیفدن: (یستروی . یسترویان . یستروون الخ . یستحی . یستحیان .

یستحیون) الخ .

مجهولی (یستفعل) وزننده در: ان . ون الخ . (یستحب .

یستحبان . یستحبون . تستحب . تستحبان . یستحبین الخ . (یستجاب .

یستجابان . یستجابون) الخ . (یستحیا . یستحیان . یستحیون) الخ .

(افعیال)

نوعنک مضارع معلومی (یفعل) و مجهولی (یفعل) الخ .

وزننده در: ان . ون الخ .

(افعیلال)

نوعنک مضارعی (یفعل) وزننده در: ان . ون الخ .

بونوعنک مجهولی یوقدر .

(افعیوال)

نوعنک مضارع معلومی (یفعل) و مجهولی (یفعل) الخ .

وزننده در: ان . ون الخ .

(تفعیل)

نوعنک مضارعی (یتفعیل) وزننده در: ان . ون الخ .

بونوعنک مجهولی یوقدر .

(افعیلال)

نوعنک مضارعی (یفعلل) وزننده در: ان . ون الخ .

بونوعنک مجهولی یوقدر .

(افعیلال)

نوعنک مضارع معلومی (یفعلل) و مجهولی (یفعلل) الخ .

وزننده در: ان . ون الخ .

مضارع منفی

فعلی مضارع هم (ما) وهم (لا) ایله منفی اولوب اولنه

(ما) کلمه نفی حال و (لا) کلمه مضارع منفی صیغہ سی حاصل
اولور: مایکتب (یازمیور) مایکتبان . مایکتبون (الخ . لایکتب
(یازماز) لایکتبان . لایکتبون (الخ .

مضارع لم (لم) و (لما) و (لن) ایله دخی منفی اولور . بونلر سائر
حروف معانی مثلی نحو ک خاتمہ سنده ادوات فصلندہ مسطور اولوب
ایکی اولکیلر مضارعی جزم والک صکره کی نصب ایدر: لم یجی = ما جاء
(کلمدی) الخ . لما یجی (دها کلمدی) الخ . لن یجی (کلمیه جک) الخ .

لام تأکید و نون تأکید

منفی اولمیان مضارع لم مفهومی مؤکد اولمق اوزره اولنده
لام مفتوحه بولندیریلور: « انا لننصر رسلنا » .
مزید تأکید ایچون آخرنده برده نون مشدده بولندیریلور:
« لنیندن » [*] .

[*] اشته لام تأکید بو لام مفتوحه و نون تأکید بو نون اخیره در .
نون تأکید لام تأکید سز یا خود (اما) سز و یا خود (هل) سز بولماز
ایسه ده لام تأکید نونسز بولنور: انا لنفعل والایام فی الطلب . قال الجعدی:
یا بنی عمی کتاب الله آخرنی عنکم وهل آمنن الله ما فعلا .
والمراد بکتاب الله قدره کافی اساس البلاغة .

نون تأکید ایکی نوعدر . بری بویله مشدد و مفتوحدر .
دیگری مخففدر که ساکندر: لنسفعن .

نون تأکید کړک مخفف و کړک مشدد اولسون لاحق اولدیغی
مضارع مفردک آخرنی مفتوح ، وجعک آخرنی و اوینی اسقاط
ایله برابر مضموم ، ومفرد مخاطبه نک آخرنی یاسنی ونوتی اسقاط
ایله برابر مکسور ، قیلار .

نون تأکید مخففه مضارعک تنیدلرندن و جمع مؤنثلرندن
ماعدایه لاحق اوله بیلور .

نون تأکید مشدده تنیدلره و جمع مؤنثلره دخی لاحق اولور:
تنیدلرده و جمع مؤنثلرده مکسور و انلردن ماعداده مفتوحدر .
تنیه و جمعه مخصوص نونار نون تأکید مشدده کلمکه ساقط
اولوب یالکز جمع مؤنث نونی قالور . آنکله نون تأکید آره سنه
برالف زیاده اولنور .

مضارعک نون تأکید مخففه ایله تصریفی:

جمع	مفرد	
لیفعلن	لیفعلن	غائب
...	لتفعلن	غائبه
...	لتفعلن	مخاطب
...	لتفعلن	مخاطبه
...	لافعلن	متکلم

مضارعك نون تأکید مشدده ایله تصرافی :

مفرد	تثنيه	جمع
ليفعَلن	ليفعَلان	ليفعَلن
لتفعَلن	لتفعَلان	لتفعَلن
لتفعَلن	لتفعَلان	لتفعَلن
لتفعَلن	لتفعَلان	لتفعَلن
لافعَلن	—	لنفعَلن

غائب

مذكر
مؤنث

مخاطب

مذكر
مؤنث

متكلم

نون تأکید كرك محفف و كرك مشدد اولسون لاحق اولدینی
مضارعی مستقبل قیلار: لیقرآن (البته اوقویه جق) .
نون تأکید حای اولان مضارعار یرینه کوره فعل وجوبی
ایله ترجمه اولنور: لتفعَلن کذا (بویله یاعلیسین) .

نواصب وجوازم

نواصب شونلردر: (أَنْ . لَنْ . كَيْ . إِذَنْ .) .
جوازم شونلردر: (لَمْ . لَمَّا . إِنْ . مِنْ . مَهْمَا . أَيْ . مَتَى .
أَيْنَ . أَنَّى . حَيْثُمَا . إِذَا .) .

اولنده نواصبك بری بولنان مضارعه (منصوب) وجوازمك
بری بولنان مضارعه (مجزوم) تعیر اولنور . نواصب وجوازمندن
خالی اولان مضارعه دخی (مرفوع) دینور .
شمیدی یه قدر کوریلان مضارعار هب مرفوع نوعیدر .
مضارع منصوب ایله مضارع مجزوم نولنده تنیه و جمع
ومفرد مخاطبه نولری ساقط اولوب یالکز جمع مؤنث نولری
باقی اولور :

منصوبیت ایله مجزومیت مفرد لردن ماعداده متحد ویالکز
مفردلرده متخالفدر . شویله که منصوب اولان مضارع مفردلرک
آخری لفظاً ویاتقدیراً مفتوحدر: (ان یکتب، ان یدعو، کی تری،
لن ترضی) .

مجزوم اولان مضارع مفردلرک آخری حرف صحیح اولدیغنه
کوره ساکن و حرف علت اولدیغنه کوره ساقطدر: (لم یکتب،
لما یدع، ان ترم ارم، لم ترض، من یصد یصد) .

نواصب وجوازم تعیر اولنان حرفلرک معانیسی نحوک حروف
وادوات فصلنه براغیلهرق بوراده مضارع منصوب ایله مضارع
مجزومک برر تصریفی کوسترلشددر :

(كَلَّمَ). يَبَاحِثُ، دَن (بَاحِثٌ). يَتَكَلَّمُ، دَن (تَكَلَّمَ). يَتَبَاعَدُ، دَن (تَبَاعَدَ). يَتَذَنَّبُ، دَن (تَذَنَّبَ) [*]

حرف مضارعتك مابعدی ساکن بولنان مضارعله کوره ساکن حرف ایله ابتدا اولنه میه جنی ایچون برهمزه کتوریلور [**] و او همزه مضارعی (یَفْعَلُ) وزنده اولان امرلرک غیریده مکسور وانلرده مضموم اوقنور :

يَضْرِبُ دَن (اضْرِبْ). يَذْهَبُ دَن (اذهبْ). يَعْلَمُ دَن (اعلمْ). يَكْتُبُ دَن (اكتبْ). يَشْجَعُ دَن (اشجعْ).

بوهمزه لر ابتدا حالنده بویله اوقنور ابتدا حالنده اولمدقچه اوقنمدين کچیلور : اُكْتُبْ وَاْمْسَحْ . = یاز و بوز .

مافوق الثلاثی اولوبده همزه ایله ابتدا ایدن انواعده کی همزه لر دخی بوقاعده یه تابعدر : (انْفَعِلْ وَاَفْعِلْ ثُمَّ اسْتَفْعِلْ) .

یا لکز افعال نوعی مستشادر که انک همزه سی دائماً باقی ومفتوحدر : يَكْرِمُ دَن (اکرمْ) . يُجِيبُ دَن (اجبْ)

[*] بو حالده دیت ووقایه وفاء وولاية کی مثالک یله ناصطنی جامع بولنان کانتک امر حاضر صیغه لر ی مفردده حرف واحددن عبارت قالور : د . ق . ف . ل

امرلر وایملر ایچون التیشیر صیغه واردر . امر حاضرک تصریفی :

مفرد	تثنیه	جمع
افْعَلْ	افْعَلَا	افْعَلُوا
افْعَلِيْ	افْعَلَا	افْعَلْنَ

مذکر

مؤنث

مهموز الفاءدن اخذ وامر وا کل کله لرینک امرنده (خُذْ) و (مُرْ) و (كُلْ) دینامشدر : (خُذْ . خُذَا . خُذُوا . خُذِي . خُذَا . خُذْنِ) . (مُرْ . مُرَا . مُرُوا) الخ . (كُلْ . کُلَا . کُلُوا) الخ . مهموز العین اولان سؤالک امر حاضرنده (اِسْأَلْ) دینلدیکی کی (سَلْ) دخی دینور : (سَلَا . سَلُوا . سَلِيْ . سَلَا . سَلْنَ) امردن امر حاضر اولان (مُرْ) کله سی عطف صورتنده قاعده اصلیه اوزره (وَأْمُرْ) اولور .

أَسْر وایتمار کی مهموزلرک امر حاضر صیغه سننده اجتماع ایدن ایکی همزه نک ایکنجیسی یایه منقلب اوله رق (اِیْسِرْ) و (اِیْمِرْ) دینور . بونلر عطف صورتنده همزه ایله وَأَسِرْ وَأَیْمِرْ اوقنور .

باب اوْنک مضاعفنده امر حاضر ماضی مجهوله و باب رابعده ماضی معلومه مشا کل اولور : ظَنَ یَظُنُّ دَن (ظنْ) . بَشَ یَبْشُرُ دَن

(بش) لغت اهل حجازده اظهار شائعدر : اظن، ابشش .

امر غائب

اولنده بر لام مکسوره بولنان مضارع مجزومدر . آنکده آلتی صیغه سی وارددر [*]:

مفرد	تثنيه	جمع
ليُفْعَلْ	ليُفْعَلَا	ليُفْعَلُوا
لَيُفْعَلَنَّ	لَيُفْعَلَنَّ	لَيُفْعَلَنَّ

مذكر

مؤنث

اولده کی لام ابتداده قالده قجه مکسور ، (و) یاخود (ف)
ویاخود (ثَمَّ) حرفیله برابر ساکن اوقنور : وليُفْعَلَنَّ . الخ .

مجهولی

ليُفْعَلْ	ليُفْعَلَا	ليُفْعَلُوا
لَيُفْعَلَنَّ	لَيُفْعَلَنَّ	لَيُفْعَلَنَّ

مضارع مجزومه توفیقاً اقسامه و مافوق الثلاثی به تطبیق اولنور .

(*) لسانك فعل التزامیسی مؤداسنده دخی مستعمل اولدیفی ایچون
متکلم صیغه سی علاوه اولنور . لِأَفْعَلَنَّ لِأَفْعَلَنَّ .

نهی

منعه دلالت ایدن صیغه در . او طورمه او طور میگز کی
مخاطبی برشیدن منعه دلالت ایدنه (نهی حاضر) ، او طور مسون
و او طور مسونلر کی غائبی برشیدن منعه دلالت ایدنه (نهی غائب) دینور .

نهی حاضر

مضارع مخاطب صیغه لرینک اولنه (لا) کلدرک آخری مجزوم
قلنق ایله (نهی حاضر) صیغه سی حاصل اولور :

مفرد	تثنيه	جمع
لا تَفْعَلْ	لا تَفْعَلَا	لا تَفْعَلُوا
لا تَفْعَلَنَّ	لا تَفْعَلَنَّ	لا تَفْعَلَنَّ

مذكر

مؤنث

نهی غائب

مضارع غائب صیغه لرینک اولنه (لا) کلدرک آخری مجزوم
قلنق ایله نهی غائب صیغه سی حاصل اولور [*]:

لا يَفْعَلْ	لا يَفْعَلَا	لا يَفْعَلُوا
لا يَفْعَلَنَّ	لا يَفْعَلَنَّ	لا يَفْعَلَنَّ

مذكر

مؤنث

لام مفتوحه ایله مصدر مضارعلره لاحق اولان نون تأکید
امر ونهی صیغه لرینه دخی لاحق اولور : اِفْعَلَنَّ . لا تَفْعَلَنَّ .
(*) مؤنثده حاضره ملتبس اولور . کلاری .

اصرونيك مفرد لرنده اجوفلرك وسطندن وناقصلرك آخرندن
ساقط اولان حرف علت نون تأكيد لاحق اولغله عودت ايدر :
(قولن . قولن . قولن . خافن . خافن . خافن . ميلن . ميلن .
ميلن . ادعور . ارمين . ارعين) .

بونلر نون مخففه در . مشدده سي دخي بوكا كوره در :

(قولن . قولان . قولن . قولن . قولان . قلنان) .

لايعدونك هذا الحديث (أي لايتجاوزنك الى غيرك) = بوسوز
صاقين سندن بشقه سنه كچمسون .

فعل تعجب

مقام تعجب واستغرابده قولالانيلان فعل ديمكدر . بونك
ايچون ايكي صيغه واردر :

برى (ماافعله) وزنده در . ديكرى (افعليه) وزنده در .

شويله تصريح اولنور :

مفرد	تثنيه	جمع
ماافعله	ماافعلهما	ماافعلهم
ماافعلها	ماافعلهما	ماافعلن
ماافعلك	ماافعلكما	ماافعلكم
ماافعلك	ماافعلكما	ماافعلكن
ماافعلني	—	ماافعلنا

مخاطب } مذكر
 } مؤنث

غائب } مذكر
 } مؤنث

متكلم

أفعل به أفعل بهما أفعل بهم
أفعل بها أفعل بهما أفعل بهن الخ .

ضميره بدل ظاهر كتورييله رك مثلاً : « مااجهل فلاناً (ياخود)

اجهل بفلان = فلان نقدر جاهل ! ماافطن فلاناً (ياخود) افطن

بفلان = فلان نقدر فطين ! دينور .

اقسام سبعة به تطبيقده مهموزالفاء اولاترك اولى ممدود اولور :

ما آكله (ياخود) آكل به (نه اكل !) :

ناقصلرك آخرى وزن اولده الفلى ووزن ثانیده محذوف اولور :

ما اقواه ، اقويه (نه قوتلى !) .

مضاعف لده وزن اول ادغاملى ووزن ثانى ادغامسز اولور :

ما اشد ، اشد به (نه شدتلى !) .

اقسام باقيه طوغريدن طوغرى به : ما اوثقه ، اوثق به (نه

معتمد !) ما اطوله ، اطول به (نه طويل !) ما اطيبه ، اطيب به (نه طيب !)

ما اسامه ، اسسم به (نه اوصانمش !) ما اكذب به (نه يلانجى !)

ما اصبرهم ، اصبرهم (نه صبرى آدملى !) .

عطف صورتنده وزن اولدن (ما) ووزن ثانیدن (به)

لفظى حذف اولنده سيلور : اسمع به وابصر (اونه سميع وبصيردر !)

ما احسن الدين والدنيا اذا اجتماع * واقبح الكفر والافلاس بالرجل

بونلردن مثال اول « اسمع به وابصر به » ومثال ثانى « وما اقبح

الكفر » تقديرنده در .

(تيز اول) ايها (صوص اول) ايه (صوص ارتق يتشور)
 ايه (دها سويله) هيه (بمعناه) حي (هايدى) حيهل (بمعناه) دونكم
 (هايدى باقهلم) دونكه (هايدى انى ال)

تم بحول الله تعالى وتوفيقه

فى اوّل سنة ١٣٠٧

وتمّ طبعه مرة رابعة فى اوائل ذى الحجة سنة ١٣١٥

